

VOCABVLARIVM BREVE MAGISRI Gasparini Pergomensis.

In quo continentur omnia genera vocabulorum quæ in vsu frequenti, & quotidiana consuetudine versantur. Incipiens a rebus diuinis ad res cœlestes, aereas, maritimas, terrestres, inanimatas, ac animatas.

Venetijs. M D XLVII.

NOta quod partes grammatica principalibus partibus deseruientes sunt quatuor, uidelicet, orthographia, prosodia, dyasintactica, ethymologia. Orthographia est recte scribendi ars, siue scientia: sic dicta ab orthos quod est rectum & graphia scriptura quasi ars uel sciētia de recta scriptura. Prosodia est scientia de accentu & quatuor syllabarum, dicta prosodia a πρὸς ad & ᾠδὴ cantus, quasi de cantu scientia. Ethymologia est scientia de uera dictionum significatione, sic dicta ab ἔτυμον uerum, & λόγος sermo, quasi de uero dictionum sermone scientia. Diasyntactica est sciētia de cōstructione, a dia græce, latine, per uel propter & σύνταξις constructione, inde diasyntactica idem est quod de constructione ars & scientia.

NOta quod orthographia deseruit litteris: prosodia syllabis: ethymologia dictionibus: diasyntactica constructionibus & orationibus. Et quia de ethymologia tractare prius in animo est, q̃ genera uocabulorum breuiter complectar, quæ in frequenti usu c[illegible]ianaq; consuetudine uersantur, a diuinis [illegible] ou[illegible] incipiens ad res cœlestes, aereas, maritim[illegible] [illegible]restres, inanimatas, animatasq; ordinem infecta[illegible], si pauca prius de uaria origine uocabulorum in sequenti regula subiunxero.

NOta quod uocabulorum quædam sunt mere ad placitum significantia, quibus nulla potest etymologia nobis nota accommodari, quædam licet ad placitum significent suam tamen ethymologiam, idest rectam sermonis rationem, quod sic uocen

tur, habent, & horum multæ sunt maneries. Quædam ex causa siue ex officio nomina sunt sortita, ut seger a segregando. Quædam ex origine, ut homo ab humo. Quædam ex contrariis, ut lucus a luce. Quædam ex formatione, ut ab datiuo prudenti prudentia. Quædam ex uocibus, ut turtur & taratantara. Quædam a græcis orta, ut domus a domate græco, quod est tectum latine. Quædam ex nominibus urbium uel locorum, ut a thebis thebanus, & a sylua syluanus. Quædam a fluminibus, ut a tyberi tyberius & a pado paduanus, quod & a padua uenit, & multa ad hunc modum. Alia nonnulla uero sunt quę gentium diuersitate unde orta sint, aut qua ratione sint appellata prorsus sunt ignota. Eorum igitur quæ usu frequentiori sunt magis quis ordo sit, quam quã copia attendendum est.

Et primo rerum diuinarum, dehinc cæterarum series (ut prædictum est) sequitur.

Rerum Diuinarum.

Deus masculini generis el Dio, a θεός græca quod est Deus latine. Theor idem est quod Deus, a Theoro as, quod uideo, quia cuncta uidet.

Angelus ma.gene. langelo, interpretatur nuntius dei.

Sanctus mascu.generis lo santo, a sancio is, sanctum, tum quia eius uita sit sancta, idest confirmata.

Martyr comunis generis lo martyro e la martyra, & est idem græce quod testis latine, quia testis est passionis christi & pro eius confessione moritur.

Confessor ris masculini generis lo confessore, a confiteor ris confessum confessu.

Olympus pi ma. ge. lo celo & ab olon quod est totum & φῶς lux, uel lampos lucens.

Cœlum li neutri generis el celo, quia ſtellis cœlatum ſit idest ſculptum.
Polus ma. ge. el polo de lo celo, quia ſit ſtellis politus.
Stella fœ. gener. la ſtella grande ab Aſtro philoſopho.
Sidus neutri generis el ſegno celeſtiale, a ſido is, quia multæ ſtellæ fiunt in unum.
Planeta fœ. ge. el planeta, a planetos græce quod eſt er ro latine, quia per polum huc & illuc errat.
Orbis ma. gene. el mondo, o ſia la rotondita del celo e de le altre coſe, a rotunditate arculi dictus.
Sphæra. f. ge. la rotondita del celo e dele altre coſe.
Mundus maſculini generis el mondo, proprie uero el celo, a moueo es, quia ſemper in motu ſit.

Rerum Elementalium.

Elementum neutri generis lo elemento quaſi aliſ mentum, quia inde omnia alimenta, ideſt augmen ta capiunt.
Ignis maſc. ge. el fogo ab in quod eſt non & gigno is.
Ether ris maſ. ge. laere de ſopra, uel pars ſumma cœli.
Siderea, quæ & æthera fœminini generis dicitur.
Aer ris. m. ge. laiere de ſotto, ab a quod eſt ſine & eris lis per antiphraſin, quia non eſt ſine lite uentorum.
Nubes is fœm. gen. la nuuola, a nubo is quod idem eſt quod operio, quia cœlum operit, ideſt tegit. Inde nu ptæ dictæ, quia propter uerecundiam olim nubebant .i. uelabant uultum: nunc autem Nubo eſt neutrum paſſiuum ſolis mulieribus competens.
Nebula fœminini generis la nuuola che ſta appreſſo la terra, quia nubit ideſt tegit terram.
Flumen nis. n. gener. la ſagitta del tron, a fulgeo ges.
Fulgur ris neutri gene. el fulgore, quod noſtros ocu los percutit dictum.
Tonitrus trus maſculini generis el trono a tono & ter reo, quia ſuo tono nos terret.

Tonitru indeclinabile in singulari numero neutri generis el trono, a tono & terreo.
Tonitrum trui neutri generis a tono & torreo.
Corruscatio fœminini generis el splendore de la sagitta del trono a corusco as, & est fulgur fulminis.
Cometa tæ fœ. gener. la cometa, a coma & radiorum.
Cometæ cometes neutri generis la cometa similiter à coma & radiorum.
Imber ris la pioza lenta & spessa: græce sic dictus, quia terram inebriat.
Nimbus bi ma. ge. la pioza con uento, a nube dictus.
Nix uis fœminini generis la neue, a nube in qua generatur dicta nix.
Grando nis fœmini. generis la tempesta, à grano quia ad similitudinem grani sit formata.
Pruina næ la pruina, a pyr quod est ignis: quia urit tanquam ignis.
Bruma mæ fœminini generis la pruina, idem græce quod est assitas latine, quia maior sit appetitus edendi, uel quia herbas & folia comedit.
Ros ris masculini generis la ro... da quasi rarus, quia rara idest tenuis aqua a cœlo ruens sit.
Pluuia uiæ fœminini generis la pioza, quasi fluuia à fluo, quia a nubibus in terram fluit.
Vētus ti. m. g. el uēto a uenio is, quia cū uiolētia uenit.
Aura ræ fœminini generis la hora: ab āere dicta: quia ex leui aeris motu nascitur aura.

¶ Rerum uolatilium. Et primo de auibus.

AVis auis. f. ge. lo uccello, ab a quod est sine & uia, quia certam in uolando uiam non tenet.
Ales tis communis generis losello, ab ala alę, quia alis alta conscendit.
Ala læ la ala, ab alo lis quia pullos alit alis.
Penna næ. f. g. la penna a pendendo dicta.

Pluma mæ.f.g.la pluma,quasi piuma,quia sicut pili in quadrupedibus,ita plumæ in auibus sunt.
Rostrũ ri.n.ge. lo beccho de losello,a rodo is dictum.
Aquila læ.f.g.laquila,ab acumine oculorum dicta.
Grifes grifis masculini generis el grifone,ab asperitate uocis & feritate rapiendi dictus.
Vultur ris masculini generis el uoltore sic dictus, quia uolatu tardus sit.
Astur ris masculini generis lo astore, ab aue & sterno is,quia aues sternit.
Falco is m.g.el falcõ sic dictus,quia falcatus.i.curuus
Asturco is.m.g.la astore, & dicitur eodem modo.
Accipiter tris mascu.generis el sparauiero, ab accipio quia promptus in accipiendo aues sit.
Alietus ti.mas.generis el smerilio, a lictos græce quod alietus latine sumitur & pro lo mascheto.
Nisus si el smerrilio, a nitor ris,quia unguibus nititur, uel a niso rege in auem istam scd̃m fabulas uerso.
Miluus milui masculini generis el nibio, quasi mollis quia uiribus mollis sit.
Coruus corui masculini generis el coruo,a sono gutturis dictus.
Cornix cis fœminini gener.la cornagia,a cornu, quia clamosa sit cornu.
Graculus li.ma.ge. el cornagion a sono uocis dictus.
Pica cæ fœminini generis la gaza, quasi poetica, quia uerba in discrimine uocis fingat.
Cygnus gni mascu.generis el cigno a canendo dictus quia carmina modulatis uerbis fingat.
Olor ris masculini generis el cigno, ab ὅλον quod est totum,quia totus albus est.
Psitacus ci masculini generis el papagallo, a piscia nemore orientali dictus.
Philomena næ fœmi.gen.la rosignola,a philos græce

quod est amicus, & menos pro melos dulcis cantus, quia sit dulcis cantus amica.

Carduelis li masculini generis lo rauarino, a cardonis spinis quibus capitur dictus.

Hirundo nis fœminini generis la rondena, quasi a ero rodo ab aere in quo pascitur dicta.

Merulus li masculini generis el merlo, quasi merus: id est solus quia solus uolat.

Sturnus ni masculini generis lo stornello, quasi sturinus, quia turmatim uolat, uel a sterno nis, quia multitudine sturnorum arbores sternuntur.

Turdus turdi masculini generis el tordo, quasi tardus quia tarde & in hyeme redeat.

Regulus li. m. ge. lo retino, quia sit auium rex paruus.

Pauo nis mascu. generis el pauon, quasi pauorem ore uehens, uel a sono uocis nomen habens.

Phœnix cis masculini generis la phenice, a phenicem quod est rubeum, quia rubeis pennis sit, uel a phœniceon quod lingua arabica idem est qnod singulare, quia unicus in toto orbe est phœnix.

Fasianus ni masculini generis el faxano, a faside insula, unde primo est exportatus.

Perdix cis fœminini ge. la pernice, a perdo perdis quia sua oua perdit cum sit auis obliuiosa & alia fouet.

Qualea leæ fœ. gene. la quaglia a sono uocis sic dicta.

Crus is fœminini generis la grua, nomen fictitium, a sono uocis sumptum.

Ciconia niæ fœminini generis la cigogna, a sono quē rostro facit crepitando dicta.

Cyris ris. f. g. la lodola, a χείρω græce quod est tondere latine, quia scylla in hanc auem scd̄m fabulas uersa crinem purpureum de uertice patris nisi rotundit.

Passer ris masculini generis la passera, quasi puser, id est pusillus, quia pusillus est.

Vpupa pæ.fœ. ge.la upupa, nomen a græcis sumptum quod sonat immūdū, quia ex fimo immundo uiuit.
Palūbes is.f.ge.el colūbo saluadego, a pabulo quo nascitur dicta, uel palumbes dicitur quasi parēs lumbis.
Palumbus palumbi masculini generis idem est.
Columbus bi masculini generis el columbo domestego, quasi colens lumbos, uel a collo in quo eius pennæ diuersos colores ostendunt.
Columba bæ.f.ge. & dicitur eodem modo la colūba.
Turtur ris.m.g.la tortora, reperitur etiā in.f. & sæpe licet improprie, & est nomen a sono uocis tractum.
Coturnix cis f.g.la coturnice a sono uocis dicta.
Noctua uæ fœ. gene.la ciueta: nocte quia uolat nocte.
Bubo onis mascu.ge.lo alocho, a sono uocis dictus.
Vespertilio onis fœminini generis, el rato che uola a uespere, quia uespere, idest nocte uolat.
Anas tis fœminini generis la anedra, a nato dicta.
Anser ris masc.ge.locha, a sentio tis quia acute sentit.
Gallus li masculini generis lo gallo, a castrando dictus: quia ex omnibus auibus hæc sola castratur.
Gallina næ.f.g. la gallina, & dictus a gallus.
Capo nis masculini generis lo capone a capio pis, quia escam impinguenter capit.
Pullus gallicus masculini generis el polastrello sic dictus quia paruus sit. est enim pullus idē quod paruus uel dicitur pullus quasi pollutus.
Gracila læ fœminini generis: la chioza o sia la pica a gracilitate dicta: quia sit gracilis & macra.

¶ De muschis, apibus & similibus gñibus uolantibus.

Musca scæ fœminini generis la mosca: a mus & esca quia muris esca.
Apes is.fœ.ge. laua che fa el mele, ab quod est sine & pes dis quia sine pedibus nascitur.
Apis apis idem est quod apes, & eodem modo dicitur.

Asilus li.ma.ge.el galauron:ab a quod est sine: & silon tactus:quasi sine tactu propter periculum aculei.
Oestrum ri.n.g.idē est qđ asilus:& est nomen grecum:
Fucus ci fœminini generis la aua sterile chi mangia el mele dele altre: & dicitur a fagin quod est comedere: quia mel alienum comedit.
Culex cis masculini generis la zinzala ab aculeo quod sanguine figit dictus.
Zinzala læ fœ.generis la zinzala a sono uocis dicta.
Vespa pe fœminini gene. la uespa a ui & paro:quia uim parat:& nascitur ex carnibus asini putrefactis.
Scrabo nis mascu.ge.el scarauazo:a scaber bra brum. quia sit scaber:idest asper.
Carbo nis masculini generis idem est quod scarbo & dicitur a cano:quia in equo nascitur.
Cynifex fis masculini generis la mosca canina a κυνὸς quod est canis quia mordax est ut canis.
Sitifes fis masculini generis idem est quod cinifex: uel idem quod colex:& est nomen græcum.

¶Rerum aquaticarum. Et primo de aquis de hinc de piscibus secundum ordinem.

AQua aquæ fœminini generis la aqua: quasi aqua quia superficie eius sit æqualis.
Latex cis proprie lacqua de la fontana : masculini generis a lateo lates quia latet in uenis terræ : sumitur etiam pro uino quod in uasis latet.
Lympha phæ.f.g.laqua quasi nimpha: qđ nomē græce idem est quod aqua latine:sed,l,in,n,mutatur.
Mare ris.n.ge.lo mare:a meo as quia semper meat fluēdo & refluendo:uel ab amaritudine qa sit amarum.
Pontus ti masculini generis lo mare : a ponte per antiphrasim:quia caret ponte.
Fretum ti.n.ge. lo mare qñ ello e in furore a ferueo es.
Aequor ris neutri gene.lo mare tranquillo:ab æquita-

te:quia æquum inæquale fit.
Oceanus masculini generis lo mare loquale circon= da tutta la terra : & dicitur a cis quod est uelox : quia uelociter huc & illuc fluctuat.
Altum ti.n.ge. lo mare profundo ab altitudine dictũ.
Pelagus gi neutri generis lo mare largo:a pelagia græce quod est altitudo latine.
Marmor ris.n.g. lo marmore in quanto e le uerde.
Marmor enim græce idem quod uiride latine : tamen quædam species lapidum marmor dicitur: quia uiri= des erant tales lapides : q̃uis postea & rubei albi ni= gri quo dã cõl marmoris noie sunt oẽs appellati.
Fluctus ctus.m.g.londation del mare sic dictus, quia flatus uentorum huc & illuc fluat.
Procella læ.fœ.ge.la subita forza di uenti cum aqua:a procellolis : quia procellit : idest percutit uehementer & est tam maris quam terræ.
Tempestas tis.f.g.la tempesta fortuna del mare: a tem pus & æstus:quia tempore fit æstatis:idest ebulitionis mari facta:sumitur etiam pro tempore.
Vortex cis masculini generis la mola quando ua lac= qua intorno,a uerto is:quia in circuitu se uertit.
Gurges tis lo gorgo de lacqua sic dictus a gutture: quasi aqua guttur.
Fons tis masculini generis el fonte de lacqua : a fundo is,quia fundit aquas.
Riuus ui.m.g.lo riuo de lacq̃,a ruo is,quia fontẽ ruit.
Fluuius fluuii lo fiume,a fluo is.
Flumen nis neutri generis lo fiume deletteuole, ab amœnitate riparum & frondium.
Torrens tis ma.gen.lo fiume che cresce tosto & cessa.
Lacus cus lo lago.m.ge.sic dictus quasi aquarum lo= cus uel a laqueo es,quia sit liquidus & clarus.
Lacuna næ fœ.ge.lacqua laq̃le remane in li lochi bassi

per undatione di fiume o per pioza & dicitur a lacu.
Palus dis.f.g.la palude, & dicitur a pale dea pabuli (secundum fabulas) quia pabulum mittit.
Stagnũ ni.f.g.lacqua morta a sto stas, quia aqua stat.
Piscina nę.f.g.lacq̃ sēza pesce a piscibus p antiphrasim.

De piscibus & cæteris animalibus aquaticis.

Piscis masculini gene.lo pesce, a pascendo dictus.
Squamma mæ fœm.ge. la scaia del pesce, a squam quod est splendor, quia sit splendida.
Balena nę.f.g.la balena ab alui quod est emittere, quia receptas aquas ore emittit.
Cæte.n.ge. numeri pluralis & indeclinabile la balena: a κοι'την quod est immanis corpore.
Foca cæ.f.g.lo bo marino quasi boca, quia ad similitudinem bouis a parte anteriori sit facta.
Delphin nis.m.g.el delphino nomē a græcis sumptũ.
Torentina næ la trutta fœ.generis a torrente, quia ubi est torrens aquæ libentius habitat.
Lucius cii.m.ge.lo luzo, quasi lucidus, uel a licio is, quia pisces alios apertos ad se alliciat.
Variolus li.m.g.lo uarolo a uero is, quia uerit.
Tenca cæ.fœ.ge. la tenca, quasi tenens cœnum dicta, uel quia colore nigro sit tincta.
Anguilla læ.f.g.languilla ab angue, quia ad similitudinem anguis sit facta.
Murena næ fœ.g.la murena, a murina græce quod est circulos compli care latine.
Timolus li.ma.ge. el temulo quasi tenens mollitiem, uel quia timet oēs, quia ima fluuii timore tenet.
Sturio nis.m.g.lo sturione, a stitia quod est species spinæ, quia ad similitudinē eius tergũ spinosum habet.
Strigil gilis masculini generis el strigo sic dictus quia sit tersus & non uiscosus.
Sardena næ fœ.gen.la sardena, a sardinia insula dicta

Angluuia uiæ.f.ge.la ingioua quasi ingluinar: quia in glutiendo sit apta acuit enim si salsa sit appetitum.
Gubio nis masculini generis la bota: quasi Gulio: quia gulam magnam habet.
Carpio nis masculini generis el carpion: a carpo is quia aquam carpit.
Alec cis masculini generis: larengo: ab allicio is: quia homines ad comedendum allicit.
Cephalus li.m.g.lo muzaro: a cephalonia insula: iuxta quam primum hoc genus piscis est repertum.
Maso nis.m.ge.quasi marso a mando dis mansum su: quia suauis sit ad mādendū idest comedendū aptus.
Agonus nus.m.ge.lagon: ab agone lacu in quo primū repertus est. Multa alia sunt piscium noīa quibus non uescimur: uel non sunt ab auctoribus tradita.
Cancer cri masculini generis el gambaro: a concha quasi concauus in modum conchæ sit.
Grantius tii.m.g.el granzio: a gradior ris: quia more nostri cancri in retro graditur per maris itinera.
Ostreum ei.n.gener. lostrega: ab ostra græce quod est testa latine: quia intra duas testas clauditur.
Ostrea ostreæ.f.ge.lostrega: ab ostra quod est testa.

Rerum terrestrium: idest de terra & partibus eius: de arboribus & herbis & animalibus syluestribus & domesticis.

Terra rę fœminini generis la terra quia siccitate torreat fructus uel assidue teritur.
Tellus telluris fœminini gener. la terra: a tollo lis, quia de ea tollimus.
Humus mi fœminini generis la terra proprie humida. ab humeo es.
Solum li neutri generis la terra dura: a soliditate, idest

firmitate dictum.
Ops is fœ.gen.la terra lauorada sic dicta: quia suis fru gibus hoibus opē ferat, sumitur etiam pro uxore saturni sed non est in compositione: ut inops pis.
Insula læ fœ.gene.la isola: quasi in salę.i.in mare posita.
Scopulus li.m.g.lo scoglio a speculando, dictũ ē enim saxũ in mari eminēs a quo lõge speculari possumus.
Cautes tis fœminini generis el sasso aspro in mare: a caueo caues: quia a nautis cauetur.
Arena næ.f.ge.larena: ab areo es: quia sit arida: reperitē etiam per h ab hāmon græce quod est harena latine.
Sabulum li neutri generis el sabion: a saburra dictum.
Saburra ræ.f.ge.la sabia ouer larena: speciel primitiuæ uel dicta saburra: quia omne maris æstus sibilat.
Littus ris neutri generis la riua del mare sic dictum a lido dis quia fluctibus maris liditur.
Portus tus masculini generis lo porto a portantibus mercibus dictus.
Alueus ei masculini generis el letto del fiume: ab aluo quia sit tanquam aquarum aluus.
Ripa pæ fœminini generis la riua del fiume: a rapio is: quia continuo ab aqua rapitur.
Vallis is.f.g.la ualle sic dicta quia montibus sit uallata.
Mons tis el mõte alto: a præeminio es: quia super alios præeminet: idest elatum est.
Tumulus li masculini generis el montesello: quasi tumens tellus: sumitur etiam pro sepulchro.
Collis is masculini generis el colle del monte, a callo animantium: quia sicut in animalibus est collum: ita in montibus pars eminentior est collis.
Rupes pis fœminini generis la riua del monte, a rumpo is: quia sit pars montis abrupta.
Saxum xi neutri generis lo saxo.
Marmor ris.n.gen.lo marmore: nomen a græcis sum

ptũ idem sonãs qđ uiride: inde ẽt mare marmor dicit sed tunc pro marmore cuiuslibet coloris accipitur.
Lans dis. m. ge. la pria: a lædo & pes q̃si lędens pedem.
Petra træ. f. ge. la pria: a pede & tero is q̃a pede teritur.
Silex cis incerti generis la pria da Fogo: a salio salis, quia ignis ex eo salit & celeriter exit.
Cos cotis. f. ge. la pietra da aguzare: quasi cautes: uel quia cos græce idem est qđ incisio latine: q̃m hoc lapide ferrum quo melius incidatur acuitur.
Simplegas dis fœminini generis la pietra busa siue mata: sic a quodam loco maris dicta.
Thophus phi masculini generis idem simplegas speciei primitiuæ, & est lapis leuissimus.
Sylua uæ. f. la sylua sic dicta, quasi xilua & ξύλον quod est longum lignum: quia lignorum sit generatiua.
Nemus nemoris neutri generis lo boscho.
Lucus ci mas. ge. lo boscho: a luceo es per antiphrasim quia non lucet: sed densitate arborum obscurus est.
Dumetum ti neutri generis il loco unde nasce le spine: a dumo dictum.
Dumus mi. ma. ge. lo boscho de molte spine: ouero la spina suso loquale nasce la mora speciei primitiuæ.
Rubus bi masculini generis la roueda spinosa: a rubeo es quia rubus: a rubeo italiæ oppido.
Arbustum sti. n. g. lo loco unde cresce li arbori saluatici nouelli, quasi arborum syluestrium statio.
Arbustus sti fœminini generis larbore syluatico basso ab arbore dicta.
Saltus tus masculini generis lo bosco nouello: a salio lis, quia uirgulta & arbores ibi cito saliant & crescãt.
Arbor is. f. ge. larbor: a robur ris dicta: quia sit robusta scđm Papiã qđ ex hoc p̃bat q̃a declinatiõe eius seruat
Radix cis. f. g. la radice: a rado radis deriuatur.
Truncus ci ma. gen. el torso de larbor a trudo is: quia

se in ramos intendit, idest extollitur & porrigit.
Stips stipis masculini gene. el troncon quasi stans pes.
Ramus mi. m. g. el ramo: quasi a radice micans dictus.
Caudes cis masculini generis el tronchon de larboro, a cauda: quia sit tanquam cauda arboris. Papias uero dicit quod est radix ramella in radice iuncta.
Surculus li ma. ge. la ramella dello arboro a surgo gis, quia cito surgit: sumit etiã pro ramulo ferro succiso.
Medulla læ. f. g. la medolla, quia in medio rotunda sit.
Suber ris neutri generis: la scorza piu sotile: a subeis dictum quia libro & cortici substat.
Liber ri ma. gen. la scorza secunda: a liberato cortice, idest ablato dicta, quia remoto cortice apparet.
Cortex cis incerti generis la scorza de larboro di fora, a corium & tego is, quia corium tegat.
Folium lii neutri generis la foglia de larboro, a fluo is quia ex arbore fluit.
Vitis tis. f. g. la uida: a uincio is, quia in se uicit & ligat.
Tyrsus si masculini generis el tronchon dela uida: a terra & surgo is quia ex terra in altum surgit.
Palmas tis. ma. ge. el ramo nouello dela uida: a palma, qa sit fecũdus: & est proprie ramulus uuas producẽs.
Sarmentum ti neutri gene. el sarmento: a sero ris quod idem est quod purgo as: quia sarmenta de uitibus & arboribus tanquam superflua purgãtur & ꝓcidantur.
Palus li. m. g. el palo a palmite cui supponit dictus: uel ut alii dicunt a palam quia foris & in apto figitur.
Sudes dis masculini generis el palo aguzo: sic dictus quia uitibus & sepibus assuitur.

¶ De agris & arboribus domesticis.

AGer gri masculini generis el campo lauorado ab ago is: quia semper in eo aliquid agitur.
Aruum arui. n. g. lo campo che se ara ab aro aras.
Limes tis el termino de campi: ouer il sentiero chi gte

li cāpi p̄ trauerso:a limus ma um : idē est q̄d obliquū.
Pratum ti neutri generis el prado:quasi paratum: quia cum modico labore fructum suū dare est paratum.
Clausum si.n.ge.el chioso:siue la uigna serada con cesa sic dictum quia sepibus undiq; sit clausum.
Callis lis masculini generis el sentero duro a calando uel a callo pedum pecudum quo calcatur dictus.
Semita tæ fœ.gene. el sentero di campi:a semis & iter quia dimidium iter & strictum.
Quercus cus.f.ge.la rouere a quęro ris:q̄a olim hoīes uictum inde quęrebant & glandibus pascebantur.
Ilex cis la rouera: & est certa sp̄es q̄rcus quā dicūt uulgariter lo cerro: & dicit̄ ab illicio cis:quia suis gladibus antiquitus homines illiciebant.i.imitabant̄.f.g.
Platanus ni.f.g.el platano:a platon quod est latū: quia lata folia habet: uel quia est arbor ampla.
Alnus ni fœ.gene. sic dicta : quia fluminibus alluitur.
Fagus gi fœ.gene.el fago:a φαγεῖν quod est comedere quia olim fructus eius comedebantur.
Fraxinus ni fœ.gene.el fraxino:a fragus ga gum: quia in locis fragis:idest paris & abruptis nascitur.
Abies tis fœ.gene.labiete:ab abeo is eo quod prę cęteris arboribus longe eat:idest crescat.
Pinus nus uel pinus ni fœminini generis el pino : a ... quod est acutum:quia folia acuta habet.
Ornus ni.f.g.lorno:ab orior ris quia cito oritur.
Populus li fœminini generis la piobia;a polis quod est pluritas:quia facile multiplicatur.
Myrtus ti fœminini generis lo mirto:a mari:quia in littoribus maris nascitur.
Salix cis.f.g.el saleso:a salio is:quia cito salit.i. crescit.
Siler ris masculini generis el salexo chi fa le strope a sileo:quia spirantibus uentis silet.
Castanea neæ fœminini generis la castagna : a castro as:

ftro as:quia ex suo dumo castratur.
Corilus li fœminini generis la auelana saluadega: & est nomen a græcis sumptum.
Auelana næ fœ.gene. la auelana domestega: a uelano monte campaniæ ubi abundat.
Nux cis fœ. ge. la noxe: a noceo noces, quia umbra eius nocet dormientibus.
Esculus li.f.g.el nespolo.ab esca: quod & fructus eius sit hominum esca.
Cornus ni.f.ge.el cornalo: a cornibus animalium:ad quorum similitudinem ramos habet.
Moronus ni fœ.ge.el moron græce: quod est nigrum latine:quia fructus nigros producit.
Amigdala læ fœ.ge. la mandola: nomen a græcis dictum,quæ etiam a magdalena dicitur.
Cerasus si.fœ.ge.la cerefa: a Ceraso ciuitate pontica ex qua imperator arborẽ hãc ĩ italiã ea deuicta trãstulit.
Ficus cus uel ficus ci.fe.ge.el figo a fœcunditate, quia cæteris arboribus sit fœcundior, potest etiã sumi ab utraq; declinatione ꝑ fructu scd̃m Cice. & Papiam.
Pomus mi fœ. gene. lo pomo, ab opimus opima opimum,quia sit opima idest fœcunda.
Pirus ri.fœ.gene.lo piro a pyr quod est ignis: quia fructus eius in acutum tendat tanq̃ ignis.
Persicus ci.f.ge.lo persego: a Perseo qui scd̃m Papiam primus hãc arborẽ inuenit:uel a ꝑsida regione ubi persica multa generãtur: & ĩ multas regiones trãslata sũt.
Prunus ni.f.ge.la brugna:ob rubeum colorẽ quem habet. dicta quasi primus a pyr quod est ignis: uel a rubicundo colore denominata.
Sorbus bi fœminini generis:el sorbo:a sorbeo es: quia fructus eius sub dulcedine sit sorbilis.
Oliua uæ.f.ge.la oliua ab olion græco nomine dicta, & sumitur tam pro arbore q̃ pro fructu.

Olea æ.f.g.sitr scđm usum ꝑ arbore & ꝑ oliua fructu.
Oleaster ri masculi.generis la oliua saluadega, ab olea cui similia habet folia.
Armenus ni fœmi generis la morgnaga, ab arminia prouincia unde fuit translata.
Laurus rus uel laurus ri.f. ge. quasi laudus, quia digni laude lauro coronabantur ut imperatores & poetæ.
Sambucus ci.f.g.lo sambugo, speciei primitiuæ a grecis ortum.

De fructibus arborum.

Glans dis.f.ge.la ghianda speciei primitiuæ.
Castanea neæ fœminini generis la castagna, a castro as, quia dumo suo castratur, & sumitur tam pro fructu q̃ pro arbore.
Auelana næ.f.g.la uolana, a uelano monte campaniæ & ponitur tam pro fructu q̃ pro arbore.
Nux cis.f.g.la noxe, a noceo ces, quia nocet oculis, & potest indifferenter sumi pro arbore & pro fructu.
Esculun li neutri generis lo nespolo frutto, ab edo es, quia est esculentum.
Cornum ni neutri generis el cornale frutto, a cornu quia durus sit tanq̃ cornu.
Morũ ri.n.g.el moron quod est nigrum, quia nigrũ sit.
Amigdala læ fœminini generis la mandola, nomen græcum ab Amidon ciuitate, sicut etiam amigdola.
Amidola læ.f.g.la mãdola, nomen græcũ ab amidon ciuitate, sicut etiã amigdola ꝑ arbore dr̃. Repitur etiã amigdolũ pro fructu scđm Cath. sed ꝑ arbor̃ sæpius.
Nux longa fœmini generis la mandola sic dicta, quia sit de genere nucis, sed oblongum, omnis enim fructus habens costam. Nux generaliter dicitur.
Ficus cus fœ.ge.el figo frutto a fecunditate, quia inter cæteros fructus magis abundat. Reperitur eriam in secunda declinatione pro fructu, sed de usu frequentius pro arbore in secunda, & pro fructu in quarta.

Pomum mi.n.gen.el pomo frutto, quasi opimũ, quia tanq̃ opima res abundat. Generaliter uero omnis fructus corticẽ mollẽ habens Pomum sæpe appellatur.
Pirum ri neutri generis lo piro, a pyr quod est ignis, quia amplum sicut ignis in acutum tendit.
Persicum ci el persego frutto, a Perseo, quia ex ægypto in Persiam unde ad nos peruenit plantam fructum hunc producentem transtulit.
Prunum ni.n.g.la brugna, quasi primum, a pyr qđ est ignis, quia rubet ut ignis. sunt tñ prũa cerea & nigra.
Sorbum bi neutri generis lo sorbo, a sorbendo, quia dulce & sorbile est.
Cerasum si.n.ge.la ceresa frutto, a Cerasunte ciuitate pontica, a qua arborem seu fructum hunc Lucullus in Italiam ea deuicta transtulit.
Oliua uæ.f.g.la cocola, siue loliua frutto, nomen græcũ, potest etiam capi pro arbore, sed minus proprie.
Oleũ ei.n.g.lolio, ab ὀλεν græce quod est bonũ latine.
Baca cæ fœminini generis la ruba ga de lolio, ouero lo frutto de loliua speciei primitiuæ.
Vua uuæ fœmini generis luua, quasi humida, quia interius humore sit plena. Sed humidum est quod interius humorem habet, uuidum uero quod interius.
Botrus tri.f.ge.el grapello de luua. Sumitur etiam pro acino, & est nomen a græcis sumptum. Reperitur etiam masculini ge. secundum Catholicon.
Botrio nis.m.g.la grusa quæ ex palmite turgescit, uel idem est quod botrus.
Racemus mi.mascu.ge. el grapello pizolo pars botri. Alii tamen dicunt botrum paruum, & acinum magnum & dicitur a ramis, quia de ramo in aere pendet, uel quia est tanq̃ de ramis botri.
Granum ni masculini generis el grano, a grandis, quia crescendo grande sit.

Acinus ni.ma. ge.il granello che sta nel grano de luua quasi acidus, qa saporē hēt acidū.i. asperū & acetosū.
Vinū ni.n.g.el uino, a uena.qa uenas sanguine replet.
Villū li.n.ge. el uineto : a uinum per mutationem de n in u & duplicat l & est eius diminutiuum.
Vapa pæ.f.ge.lo uino adaquato:quia sit uapidum, sumitur etiam pro uino a fece expresso.
Merum ri.n. gene.el uino puro e claro : a meris quod est diuisio:quia sit ab aqua & fece diuisum.

De Seminibus.

Semen is.n.gene.la semenza:a sero is quasi serimen.
Semētis tis.f.g. la seminatione ab hoc noīe semen.
Satio nis.f.g.a sero is sertum tu,u,in,o.
Germen nis neutri generis el germine:a gigno is, quia semine iacto gignitur.
Stipula læ.f.ge. la stopia, siue la gamba che sostiene la spiga a stipo as, quia stipula rimæ stipantur.
Palea leæ.f.ge.la palia:a pale dea pabuli sc͞dm fabulas.
Culmus mi.m.g.el colmo de la palla, a calamo: quia calamis palearum factus sit.
Arista stæ.fœ.gene.la aresca de la spiga:ab areo es.
Spica cæ.f. ge. la spiga a spicio is quod in simplicitate non est usu:quia de stipula egredi inspicitur.
Frumentum ti neutri generis, el formento:a fruor ris, uel a frumen nis quod est summa pars gutturis quia in deglutiendo fruimur.
Triticū ci.n.g.el formēto, a tritura qa molēdo teritur.
Far ris neutri generis el farro : a frango is, quia olim ante usum molarum frangebatur.
Ordeum ei neutri generis lorzo : quasi orceū ab areo es quia præ ceteris frugibus cito aret.
Siligo nis.f. ge.la segala:a seligo is: quia a cæteris frugibus seligitur ex qua panis suauis conficitur.
Ador ris.n.ge.la spelta:ab adoro as, quia panis olim

ex eo conficiebatur, qui in sacrificio adorabatur.
Auena nae la uena: ab aueo is, quia auide surgat. 11
Miliũ lii. n. g. il meglio a multitudine fructus dictũ: uel a mille deriuat, qa unũ granũ millia. i. multa producit
Surgũ gi la melega q̃si surgũ, a surgo is, qa cito surgit.
Legumen nis. ne. gen. la lema: a lego, quia manu olim non facile legebantur, uel quia (quod melius est) legebatur seminis causa.
Siliqua quæ fœm. gene. la uagina doue sta lo legume a sileo es per antiphrasim.
Faba be. fœ. gene. la faua, quasi faga, ἀπὸ τοῦ φαγεῖν græce quod est comedere latine, qa utilis sit ad comedẽdũ.
Cicer ris neutri generis el cexaro, nomen a grecis sumptum, uel speciei primitiuæ.
Eruum ui neutri generis la erbegia, ouer la cexara ab auro. i. in terra bene culta libenter nascitur.
Orobiũ bi. n. g. idẽ ẽ qđ crimẽ nomẽ a græcis sumptũ.
Lens tis. f. g. la lentiga sic dicta, quia lenis sit.
Faxiolus li. ma. ge. el faxiolo ab insula græce dictus.
Faseolus li. f. g. el fasoleto, diminutiuum.
Vicia ciæ fœminini generis la uezia, a uincio cis.
Lupinus ni. ma. ge. el louino, nomen a græcis dictum est, & sic dicitur, quia est tristis & amarus.
Fabafressa fæ la faua franta sic dicta, quia homines eã frangunt, id est frendunt.
Cicerfressum si. n. g. el cicero franto dr eodem modo.
Messis sis fœminini ge. la messe quando e le da medere: a meto is messum messu.
Seges tis. fe. g. la biaua da segare, a seco cas.
Fruges gis la biaua da mangiare, a fruor ris, sunt tamen qui dicunt quod caret nominatiuo, quia si esset in usu frux frugis, non diceretur.
Fenũ ni. g. n. el feno: a φλὸξ qđ est ignis uł flãmã mittat
Pabulum li. n, ge. el pascolo ouer lherba che pasce le

beſtie a le campagne, paſco is, quia gregem paſcit.
Stramen nis neutri generis, el ſtrame, a ſtruo is, quia ſub armentis & pecudibus ſtruitur.
Paſcua æ fœminini generis in ſingulari, in plurali enim el paſcolo, a paſco is.

De herbis & oleribus hortorum.

Herba bæ fœminini generis la herba, ab hæreo es, quia terræ fixis radicibus hæret.
Flos ris. m. g. el fiore, a fluo is quia cito fluit.
Olus ris neutri generis lherba de lhorto da mangiare, ab alo is, quia oleribus olim homines alebantur.
Beta tæ. fœ. gene. la bieda, nomen a græcis ſumptum.
Caulis lis maſculini generis el caulo, a coaleſco ſcis, quia inciſus coaleſcit, uel quia cito creſcit.
Allium lii. n. ge. laglio, ab oleo es: quia olet ideſt fœtet.
Spinetum ti. n. g. el ſpinazo, a ſpinis quia ſpinas habet.
Borago is. f. ge. lo boraxe ſpeciei pritiue, a grecis ortũ
Scarlegia giæ fœmini. generis la ſcarlegia quaſi claretia, quia ſanguinem & uocem clarefacit.
Herba ſci iannis la ſcarlegia ouer lherba de. s. Ioanne f. g. ſic dicta, quia iuxta feſtum ſcti Ioãnis ſit matura.
Lactuca cæ fœminini generis la latuca, a lacte quo abundat ſic dicta.
Endiuia uiæ fœminini generis lindiuia, ab inde & uia, quia inde fit ad epar uia, eſt enim uenarum aperitiua.
Petroſilinum ni. n. g. el perſemolo, a petra & ſalis, quia inter petras ſeminatũ exilit, uel eſt ſpeciei primitiuæ.
Maiorana næ. f. g. la maiorana ſic dicta, quia inter herbas odoriferas maior ſit appellata.
Menta tæ fœminini gene. la menta, ſpeciei primitiuæ.
Balſamina næ. f. ge. la balſamina, a balſamo, quia tanq̃ balſamum ſit odorifera & pretioſa, & ſpecies mentæ.
Fœniculũ li. n. g. el fenochio, ſiue lherba bona, quia ſit oculorũ q̃ſi fenũ, uel quia ſit ad ſimilitudinẽ fœni ſcã.

Rosmarinus ni masculini generis el rosmarino, quia primitus in littoribus maris sit repertus.
Porrũ ri.n.g.el porro, quia in terrã alte sit porrectum.
Cepe cepe indeclinabile in singulari.n.g.la ceuola a cephe quod est caput, quia non est nisi caput, in plurali uero est fœminini generis, hæ cæpe harũ cæparum.
Cepa pæ.f.g.i dẽ est qđ cepe, sed non est etheroclitum.
Calamentum ti neutri generis el calamento a calamo, quia sit ad similitudinem calamorum.
Nepta tæ.f.ge.la neuoda, speciei primitiuæ, uel dicitur nepta, quia in nuptis mulieribus generationi sit apta.
Saluia uiæ.f.g.la saluia, quasi salutis uia.
Lilium lii.n.g.il lilio, a linio is quia sit flos leuis q̃si uel.
Viola læ.fœ.ge.la uiola, a ui odoris dicta.
Rosa sæ.f.g.la rosa, nomen a græcis sumptum.
Rosetum ti el loco unde nasce le rose, a rosis ibi crescẽtibus dictum.
Rosarium rii neutri generis el rosaro che fa le rose: a rosis quas producit dictum.
Raphanum ni neutri ge.el rauano, a raphanox græcę quod est latine radix.
Rapa pæ fæ.gene. la raua, a rapio is, quia radice napõ spatium terræ amplius rapit.
Napus pi neutri ge.el nauon, quasi napus, quia ad similitudinem napæ factus est.
Nifferum ri.n.g.el niffero, nomen a græcis sumptum.

¶De animalibus syluestribus.

LEo is.m.g.el leone, a leon græce quod est rex latine, quia terrestrium quadrupedum est rex.
Leæna næ.fœ.gene.la leonessa, a leo quasi leona.
Lea eæ fœmini generis la leonessa & dicitur a leo.
Elephas tis.m.g.lo elephante, & dicitur ab elephos gręcæ qđ mõs latine, q̃a magnus est ut mons cõpatione ad cætera aĩalia, dicit̃ ẽt elephantus ti.m.g. ut elephas

Vrsus si.m.g.lorso:quasi orsus ab ore, quia lambendo catulos natos fingat cum præsens informis sit.
Asper ri masculini generis lo porcho saluadego:quasi aper a feritate dictus.
Lupus pi.m.g.il louo:a lycos græce:qđ ē lupus latine.
Lupa pæ fæmini generis la lupa: & dicitur a lupus.
Linx cis incerti generis: lo lupo ceruiere: nomē a græco sumptum.
Pardus di ma.ge.speciei primitiuæ el pardo.
Leopardus di mascu.ge.el leonpardo, a leo & pardus: nam ex leona pardo nascitur.
Tigris is.f.g.el tigro:sic dicta quia sit uelox ut sagitta: quæ lingna medorum & persarum tigris dicitur.
Pantera ræ.f.ge.la pantera:& dicitur sicut panter:a pan quod est totum siue omne: quia omnibus animalibus:excepto dracone amica est.
Panter ris.m.g.el pantero,& dicitur pantera,& est animal orbiculatu uariis coloribus:cuius color tātæ suauitatis dicitur quod omnia superat aromata.
Dorcas dis.fe.ge.la camoza:dicta a δέρκω uerbo græco idem quod uideo:quia ante uidet.
Iber cis.f.g.secūdū Catholicō:scđm uero papiā. m.g. la camoza sic dictus:qa tanq̃ auis ardua scandat.
Damitia tiæ incerti gen.la dama, quia de manibus fugit cito:animal mundum & imbelle.
Ceruus ui.m.ge.el ceruo:a ceratu siue ceron: quod est cornu quia magna habet cornua:
Ceruia uiæ,f.g.la cerua: & deriuatur a Ceruus.
Capreolus li masculini generis el cauriolo : a capio pis quia uirgulta capit.
Lepus ris ma.g.la leure:& dicitur a leuitate pedum.
Coniculus li.ma.ge.lo conigio:quasi caniculus: quia canum indagine capitur,uel a cuneo : idest foramine occulto:quod subtus terram facit.

Vrus ri masculini generis el Bo saluadego: ab uro is quia suo morsu uires urit.

Taxus xi. ma. g. lo taxo: a taxo as quod idem est quod pondero: quia est animal ponderosum & pingue.

Simia ię fœminini generis la simia: quia nasum simum idest obtusum habet: uel a similitudine: quia quęcunq; uidet fieri, similia his studet facere.

Cercopitecus ci masculini generis lo gatto maimon nomen a græcis sumptum.

Mustella læ. fe. gene. la belola siue la donola, a mus & telon quod est longum: quasi mus longus.

Silurus ri masculini generis el gatto maimon: a saltando: quia huc & illuc saltat.

Babunia niæ la babonia a baglulo: quia pilam lineam magnas post se baiulat: uel a labe quod est derisio quia sit ridiculosa & derisiua.

De animalibus domesticis.

Bos uis comunis ge. lo bo ouero la uaca quia pro li generandæ uacat: uel uaca quasi bocca a boue sicut leæna a leone.

Taurus ri. ma. ge. lo toro: nomen a græcis sumptum.

Iuuencus ci masculini ge. lo manzo a Ioue cui iuuencus immolatur, uel a iuuo as: quia hominem in colẽdo terram iuuat.

Iuuenca cæ. f. g. la mãza: & dr a iuuo as sicut iuuẽcus.

Vitulus li. m. g. lo uitello: a uiriditate, quasi uirẽs totus

Vitula læ fœ. g. la uitella: & dicitur ut uitulus.

Equus equi masculini ge. el cauallo, ab ęquo: quia olim sub uno iugo equi ad currum uehendo ęquabantur uel ab æqualitate: quia dorsum æquale habet: uel quia currit æqualiter.

Equa equæ fœmini. generis la caualla, ab equus per mutationem de us in a.

Sonipes dis masculini generis el destrero, quasi so

nans pedibus dum incedit.

Manus ni masculini generis el palafreno, a mansuetudine, quia mansuetus sit, uel a manu, quia ad manum sit in regendo aptus.

Gradarius rii.m.g. el cauallo portante sic dictus quod gradatim, idest molliter incedit.

Successorius rii.m.g. el cauallo trottāte, a succusso as, quia sursum equitantem quatit.

Cursarius rii.ma.gene. el corsero, a curso as, quia frequenter ut est uolucer currit.

Clitellarius rii.masc.gene. el somero, a clitella quod est idem quod summa siue sarcina, qui a summas fert.

Emissarius rii.ma.ge. el cauallo deputato alle caualle, quia emittitur ad equas generationis causa; cū animalium tam auium quam quadrupedum dū nouella sunt, q̄ post quam nata sunt polluta existunt. recipit autem determinationem a specie, ut pullus equinus, pullus asininus, pullus gallicineus, & sic de aliis.

Pulla equa.f.ge. la polera, & deriuatur a pullus equus.

Iuba bæ.f.g. la chioma del cauallo, a iubare, quia est tā quam iubar & splendor equi.

Clunis nis.m.g. la cropa a cluo is, quia cluit .i. defendit ossa, uel clunis (secūdum Papiā dicitur) quasi clunis, quia sit iuxta culum, saluo pudore uocabuli.

Cauda dæ.f.g. la coda, a cado is, quia uidetur cadere.

Vngula læ.f. ge. longia de lo cauallo e de altri animali da quatro pedi, & deriuatur ab hoc nomine unguis.

Frenum ni.n.g. in singulari, in plurali uero. ma.ge. & neutri, & dicitur a frendo es, quia equi frena frendāt. idest dentibus comminuant, uel frenum dicitur a fremo is quia equos fremere cogat.

Habena næ.fœ. gen. la brena, ab habeo habes, quia illa habet equum humilem & ad manum habēs, uel quia manibus eam habens.

Lupatum ti.n.ge. lo morso del freno sic dictum, quia ad similitudinem dentis Lupi sit factum.
Morsus morsus masculini generis lo morso del freno a mordeo es, quia linguam mordet.
Sella lae foeminini generis la sella sic dicta quasi sedes, quia ad sedendum sit apta.
Antella lae.f.g.lo pectorale, quia ante lata.i. producta.
Postella lae.foe.gener.la cropera, quasi post sellam lata.
Cingula lae foeminini generis la cingia a cingo is, quia equum & sellam cingit.
Stapes dis foeminini generis la staffa, a sto & pes, quia intus stat.
Asinus ni.ma.gen.lasino, ab ascendo dictus, quia ante usus equorum homines asinos ascendebant.
Asina nę foeminini generis lasina, ab asinus deriuatur, us mutata in a.
Mula lae.f.g.la mula, a mulus, us in a fit mula.
Burdo nis masculini generis el mulo chi e nato de cauallo e de asina sicut alii muli ex equa & asino concipiuntur, & dicitur abutōn quod est fatuum, quia burdones sunt animalia fatua.
Armentum ti neutri generis la multitudine de animali grossi ab armis quibus armenta apta sunt, nam bello armantur equi, & ex coriis boum clypei teguntur.
Pecus dis foeminini generis la pegora, & dicitur pecus a pascendo, generaliter uero omne animal quod humana effigie & lingua caret pecus dicitur.
Lana nae.f.g.la lana a laniando, qa laniaē & carminaē.
Vellus ris neutri generis el uello della lana, a uelendo, quia ante usum tondendi uelebantur.
Villus li mascu. generis el pelo della lana, a uellus deriuatur, quia pars minima est, uel a uellendo dictus.
Capra prae.foe.ge.la capra, a carpendis uirgultis dicta.
Capella lae foeminini generis diminutiuum da capra.

Hircus ma.ge.el becchoː quasi irtus.i.ardua capiens.
Caper pri masculini gener. el caprettoːab edo esːquia sit ad edendum aptus.
Porcus ci ma.ge.lo porco : sic dictus quasi spurcus.i. immũdusːuel dicitur porcus quasi purus p antiphrasimːuel porcus quasi puro carens idest mundo.
Porca cæ fœminini g.la porca.a porcus dicitur.
Sus suis communis, el porco e la porca a subigo gis, quia cibum quærendo pascua rictuoris subigit: uel dicitur a suo is quia setis suis credo corium suat.
Verres ris masculini generis, el porco non castrato sic dictus a uiribus quas dente gerit.
Cicuris ris masculini generis , el porco domestigo sic lingua sabina secũdum Seruium appellatus. Catholicõ uero dicit quod cicuris est porcus natus ex apro & porca domesticaːsed magis credendum Seruio.
Murigellus li masculini generis lo gattoː a mure & lego isːquia mures legitːidest colligit.
Murigella læ.f.ge.la gattaːa murigellus dicta.
Musio onis masculini generis, el gatto sic dictusːquia muribus sit infestus.
Catus ti.m.ge. lo gatto sic dictus secundum Papiamː quia acute uideat in nocteːuel a captura murium.
Mus ris masculini generis lo ratto.
Sorex cis masculini generis lo rattoː siue el sorego quasi serensːquia tanquam sera rodit.
Musipula læ fœminini generis la rateraːa mus & capio isːquia mures capit laqueo & est etymologia.
Canis nis comunis g.el cane e la cagna a κυνὸς græce quod per mutationem canis latinũ nomẽ ortum est.
Catulus li.ma.ge.lo cagnoloː diminutiuum de canis.
Catellus li.ma.ge.el cagnettoː diminutiuum de canis.
Catula læ fœminini generis la cagnolaːa catulus.
Catella læ fœminini generis la cagnettaːa catulus.

Odoriſecus ci.m.g.el ſenſo:ab odor & ſequor ris:qua ſi odorem ferarum & ſaluaticinarum ſequens.
Leporarius rii.m.g. lo lepore:a leporib⁹ qbus apt⁹ eſt.
Moloſus ſi el maſtino.ma.ge. a meloſia regina dictus.
Melampus pi.ma.ge. el maſtino.a melo.i. colario ferreo acuto ubiq₃ armato contra inſultum luporum.
Iſpanellus li.m.g. el cane picolino ſpagnolo: ab hiſpania unde eſt ſpecies canum uenit dictus.

¶ De ædificijs ruſticis.

Villa læ. fœ.gene. la uilla:quaſi ualla:a uallo as quia olim uellen alis pacificatis & aggere ideſt foſſa cingebantur.
Rus ris neutri generis la uilla:a ruo is quia cito ruit cũ domus ex terra aut paleis ibi fiat.
Mapale lis neutri generis la caſa paſtorale: nomen a punico ſumptum.
Tugurium rii neutri generis la caſa del uillano che ſe fa alla campagna in le uigne quaſi tugurium: a tego is quia cuſtodem uineæ tegit.
Curguſtiolum li.n.ge.la caſa de le fraſche, ouer de canne:a gutture quia ſit tanquam guttur artum.
Teges tis fœminini generis la caſſina a tego gis.
Caſa ſæ.fœ. gene. la caſa del pouero:a cadendo dicta.
Culmen nis.n.gene.la colmegna de paglia:a culmo.
Culmus mi maſculini gene. lo colmo : a calamo ideſt a ſtipula & ſpica grano uacua conſtat.
Tignus ni.m.g.el trauo a tego is qa tigno dom⁹ tegit
Hara ræ fœmini generis lo ſtabio di porci ſpeciei primitiuæ:uel eſt nomen a græcis ortum.
Boſtar ris neutri ge.la ſtalla di boui:a boue & ſto as.
Præſepe is.n.g.la traueſe ouer la mangiadora:a præ & capio: quia ſtat tanq̃ ſepes ante boues uel equos ut ibi comedant. Reperitur etiam pro præſepium pii.
Fimus mi maſculini generis lo letame, quia fruges

fetas id est pingues reddit.
Stramen nis lo strame neutri generis a struo is: quia sub animalibus struitur.
Fœnile lis neutri generis el fenile: a fœno dictum.
Area areæ fœminini generis lera suso laquale se batte: ab areo es: quia fit ex terra arida: uel quia non nisi ari da frumenta in ea triturant.
Torcular ris neutri generis lo torchio a torqueo es: quia uuæ sub eo torquentur.
Prelum li neutri gen. lo arboro da torchio a premo is quasi psoriū: pōt etiā accipi pro uirga cū lapide appen so: & causa premendi uuas: & ita a multis sumitur.
Porticus cus fœminini generis el portego: a porta quia multa portat & sustinet.

¶ De instrumentis rusticis.

PLaustrum ri neutri generis el carro: quasi pilastrū a pila quia uoluitur tanquam pila.
Currus rus masculini generis el carro a curro ris, quia rotis mediantibus currit.
Curriculus li. ma. ge. el carro piccolino. diminutiuum de currus. reperitur etiam in neutro genere curiculū.
Curriculum li neutri generis spatium in quo curritur.
Carrum ri neutri generis el carro, a cardine rotarum dictum, uel qua currendo sonet.
Carpentum ti neutri generis la caretta, ouer lo carro triumphante, quasi carpens principes.
Vehiculum li lo carro a ueho is.
Hesedum di neutri generis la caretta, a gallis sumptū.
Reda dæ. f. ge. la caretta da doe rote, a rotis dicta, quasi d. litera post. t. posita.
Biga gæ. f. g. la caretta da doe rote. quasi buriga.
Quadriga gæ la caretta da quatro rote quasi quadri riga, quia sicut biga duobus equis sub uno iugo posi tis uehit, ita quadriga a quatuor equis cōiter ducit.

Temo nis masculini generis el temon, a telon quod est longum quia telos sed l mutatur in m. 17

Rota tæ.f.g. la rota a ruo is, quia dum uoluit ruere uī.

Radius dii, ma.ge. el fusello de la rota, quia sit tanq̃ radius a medio ad extremam curuaturam productus.

Centrum tri neutri generis el mezo de la rota, sic dictum, quia cuncta ab ipsum nectuntur, & sumitur etiā pro medio puncto circuli.

Axis is masculini generis el legno sul quale se uolze la rota, nomen a græcis sumptum ut quidam dicunt. secundum Papiam, Axis dicitur, quia sit spera siue rota, quia circa axem uoluitur.

Carruca cæ fœminini geueris el polo, a curro is, quia currendo terram diuidat.

Aratum tri neutri generis larado, ab aro as.

Ligo nis.m.ge. la zappa, a linio is quia terram liniat.

Rastrum ri.n.g. el rastello, a raritate dentium.

Sarculum li neutri generis el zaporolo, a sario is quod idem est quod purgare uel mundare quia malas herbas uellit & terram purgat.

Traha hæ.f.g. larpego senza denti, a traho is, quia ad æquando terram cultam per agros trahitur.

Herpicus ci.m. ge. lerpego da denti, quasi herbigus, ab herba & cauo as, qui herbā ex agro arato cauat.

Falx cis.f.g. la falce da segar lherba sic dicta, quia olim milites falce herbā incidebant, sumitur etiam pro cultello quo uites putantur.

Culter tri el coltello da podare, a colo is, quia arbores & uites cultro putantur & coluntur.

Sarmentum ti neutri generis el sarmento, a sario is quod idem est quod purgo, quia est uitium & aruorū purgamentum.

Colū li.n.g. la corba da colar el uino, a colo as dictū.

Corbis is, ma.ge. la corba da colare el uino, ouero da

mesurare lo formento, a curuatis uirgis quibus texitur dictus.
Qualum li neu. gene. la corba da curare, a colo as.
Cista stæ. f. g. la cista ouer la corba grande & dicitur cista a costa, quia ex costis uirgarum intexitur.
Cistella læ. f. g. la corba piccola a costa dicitur.
Palearium rii. n. g. el palaro, a paleis dictum.
Stimulus li mascu. gen. el ponzion da ponzere el bo, a stimulo as, quod est idem quod pungo is.
Iugum gi. n. g. el zouo da zonzer li boii: a iungo gis quia boues & similia animalia iungit.

De ædificijs & instrumentis urbanis.

Ciuitas tis. f. ge. la citta: quasi ciuium unitas.
Vrbs urbis. f. g. la citta, quasi orbis quia olim in modum orbis, i. figuræ rotundæ urbes fiebant: uel dicitur ab uruo i. dest sulco: quia quondam ambitus urbium aratro designabantur.
Oppidum di la terra che e in forteza: sic dictum ab oppositione murorum.
Castrum stri. n. ge. lo castello: a castro as: quia licentia uagandi libere ibi castretur.
Castellũ li. n. ge. lo castello diminutiuum de castrum.
Arx cis fœminini gene. la roca ab arceo ces: quia arcet & repellit hostes.
Mœnia pluralis numeri genitiuo horum mœnium. neu. gene. le mure de le citta: sic dicta quasi munia: à munio is: quia contra hostes munit ciuitates.
Murus ri. ma. ge. el muro: a munio is: uel murus quasi muniens robur: quia est rerum quibus subest robur & fortitudo.
Vallum li neutri generis el palenga: a uallus quod est idem quod palus: quia ex palis fit.
Turris ris. f. g. la torre: a tueor ris: quia tuetur & defendit mœnia & homines.

Pina

Pina næ.f.ge.lalteza de la torre & de ciascuna alta casa: & est nomen a græcis sumptum.

Propinaculũ li.n.ge.la bestia alta:a pro & pina uel dicitur propinaculum quasi propugnaculum: quia factũ est ad propugnandum arces & mœnia.

Propugnaculum li.n.g.idem est quod propinaculum.

Fossa sæ.f.ge.la fossa:a fodio is:quia fodiẽdo cauata sit.

Agger is.m.g.lo terrato: ab aggero as quod idẽ est qđ accumulo as:quia terra in unũ cumulum cõgesta sit.

Pons tis.f.g.el ponte:a pede & teneo es:quia ne pede in aqua labatur tenet:uel quia pedibus fundatur.

Ambulatorium rii:el corretoio:ab ambulo as.

Via uiæ.f.g.la uia:a uehiculo.i.cursu dicta:quia tã lata esse debet ut uehicula quoq; cõtraria simul excipiat.

Strata tæ fœminini generis la strada: a sterno nis:uel quia pedibus uulgi sit tacta.

Platea eæ fœ. ge. la piazza: a platos græce quod est latum latine quia sit lata.

Templum pli.n.g.el templo:quia tectum amplum,uel dicitur templum a contemplatione.

Synagoga gæ.f.ge.la gesia de giudei: & est idem synagoga græcæ quod congregatio latine.

Ecclesia siæ fœminini generis la gesia de Christiani. & est græce idem quod conuocatio latine.

Altare is neutri generis lo altare:quasi alta ara.

Ara ræ fœminini generis laltare.ab ardeo es, quia uictimæ ibi ardebant, uel ara dicta est a precationibus quas græci aras uocant.

Theatrum tri neutri generis lo loco nelquale se sta a uedere li giuochi & spettacoli sic dictum idest theoro as quod est idem quod uideo es.

Forum ri.n.gen. el loco nel quale se tene rasone:a faris uel fare fatur: quia litigatores & oratores ibi fantur: uel dicitur a foroneo qui primus argolicis leges de

dit sumitur etiam forum pro mercato ubi uenduntur & emunt necessaria ad usum humanum.
Tribunalis lis n.ge.el bancho de la rasone, a tribuo is quia ius ibi tribuitur, uel a tribunis protectoribus populi qui populo ius reddebant.
Palatium tii.n.g.el palazo, a palante archadum principe in cuius honore ædificatum est palatium primo ab eo denominatum.
Regia giæ.f.g.el palazo regale, a rege dicta.
Aula læ.f.g.el palazo de re, speciei primitiuæ.
Atrium tri neutri. gene. el palazo spacioso sic dictum, quia addantur eis tres porticus extrinsecus, uel quia frequentius olim atrium erat.
Domiciliũ lii.n.g. el palazo nelquale se recitaua li uersi de poeti, sic dictum a sera græce qđ est umbra latine ga locus ille in theatro tectus erat siue umbratus.
Domicilium lii neutri generis el palazo alto, sic dictum quasi domus cilium idest altuitdo.
Scena næ lo loco umbroso nelquale se recitaua li uersi de poeti sic dicta a sera græce quod est umbra latine quia locus ille in theatro tectus erat siue umbratus.
Aedes dis fœ.ge.la casa del ricco ne laquale se fanno li grandi conuiuii, ab edo es est.
Domus domi, uel domus domus la casa a domate greco nomine, quod est idem quod tectum latine.
Fundamentum ti neutri generis el fundamento, a fundo quia sit fundus domus.
Fnndus di masculini generis lo fundo ouer le possessione cosi della citta come della uilla sic dictus patrimonii stabilimentum.
Paries tis masculini gen. la pariete, quia duo semper ad minus sunt pares uel pariete lapidum siue asserum.
Cemẽtũ ti.n.g. la malta, a cesura lapidum minutorum sic dictum, fit enim ex calce resoluto & sabulo.

Calx cis fœminini generis la calcina, a calidus da dū quia ex lapide calido fit.
Later ris lo matone, a latus ta tum, quasi in forma lata .i. in superficie quadra fit.
Tectum cti. n. g. el tetto, a tego is, quia tegit domum.
Tegula læ. f. g. el corpo, a tego is quia tegit domum.
Doma tis neutri g. la colmegna del tetto, nomen a grę cis sumptum, sumitur etiam pro tecto.
Tegular ris neutri generis el templo che sostiene el co po, a tegula quia sustinet dictum.
Lacunar ris. n. ge. la uolta della camera ouer della ter ra, sic dictū quod ad similitudinē lacunæ sit cōcauū.
Laquear ris la zontura de li traui ouer de li nerui, & est laquear ornamentum solari pictum sic dictum a la queo, quia est tanq̄ laqueus iuncturarum.
Solarium ri. n. g. lo solaro, ouer la parte de la casa, & di citur a solero as, quod est idem quod alte ædifico uel dicitur solarium quasi soli & aure expositum.
Pauimētū ti. n. ge. lastrego, sic dictum eo quod pauia tur, idest cesis & minutis lapidibus sit factum.
Clauus ui masculini generis el chiodo, a calibe dictus.
Clauis ui fœminini generis la chiaue, a claudo is.
Clauatura re. f. g. la chiauadura a claue dicta.
Sera ræ. f. g. la seradura, & est nomen a sono, idest a stri dore quem facit dum aperitur dictum.
Asser ri. m. g. lasse, ab assideo es quia parieti & tabulis assideat, uel quia unus alteri asserit. i. iungitur.
Hostium ii neutri generis la porta, ab hoste, quia ho stem moratur siue excludit.
Ianua nuæ. f. g. la porta a iano deo principiorum secū dum fabulas, quia ianua est introitus & principium.
Valua uæ fœminini generis la porta che si sera de den tro, a uoluo is, quia intro uoluitur.
Trabes is fœminini generis lo trauo, a traho is, quia

ab uno pariete ad alium trahitur?
Fenestra ræ.fœ.g.la finestra φῶς quod est lux:quia lux per fenestrā intrat:& nos p fenestrā lucem uidemus.
Horreum ei neutri generis el granario:a grano.
Thalamus mi masculini generis la camera coniugale: a θάλαμος græce quod est coniugalis latine.
Camera ræ.fœ.ge.la camera:a camuri quod est curuum quia olim cum testudine curua desuper fiebat.
Caminata tæ.f.ge.la caminada:a caminus quod est idē qđ ignis:qa locus est ubi conuiuantiū causa fit ignis.
Vectis tis.m.ge.el cadenazo:quia huc & illuc uehitur.
Sera ræ.f.ge.la stanga de luscio, ouer el legno da serare luscio:a sero is : quia per transuersum ostii inseritur uel a sero is quod idem est quod oppono: quia ostio opponitur:sumit̃ ēt p la seradura: & tūc a sono dicta.
Pessulum li neutri generis la stanga:a pello is: quia huc & illuc aperiendo ostium & claudendo pellitur.
Staminea neæ fœ.ge.la stamegna,quia fit de tela lini & stamine.i.filo texta.
Coquina næ fœm.generis la cosina a coquo quis,quia comestibilia ibi coquantur.
Popina næ fœ. generis la cosina, a popa quod est pinguedo,quia pinguia ibi tractantur.
Culina næ.f.ge.la cosina, a coquo quis sic dicta quasi coquina, & est scđm quosdā diminutiuū de coquina.
Cellarium rii.n.ge. la dispensa,a cella,quia celantur & colliguntur ministeria mensarum & quæ necessario uictui supersint.
Dispensa sæ fœ.gen.la dispensa, a dispendo is quod est in diuersas partes expendere & distribuere.
Penu penu indeclinabile la caneua ouer el loco nel qual se gouerna le cose da mangiare o da beuere, & dicitur a penes quod est intus quoniā quæ aspectāt interius collocantur, & reponuntur, & dicitur pena a pe

nos græce quod eſt idẽ quod nutrio latine: quia quæ ad nutrimentum pertinent penu continet.

Penu ris.n. g. idem quod penu eodem modo dictum.

Penũ ni.n.g.idẽ qđ penus ni tã maſ. q̃ fæ.g. in eodem ſenſu,& reperitur etiã in quarta declinatione ſimiliter.

¶ De ſupellectilibus & uaſis domeſticis ſecundum ordinem partium domus. Et primo de menſuris & inſtrumentis horrei.

MOdius dii.maſculini generis el mozo, a modus, quia aliarum menſurarum caput ſit quaſi modo quodam perfectus.

Sextarius rii.m.g.el ſtaro ſic dictus:quia ſit ſexta pars modii,ideſt illius menſuræ.

Hemina næ fœ.g.la mina,ab ſemis quod eſt dimidium quia ſit dimidia pars ſextarii.

Quartariũ rii.n.g.lo quarto, quia ſit quarta pars ſextarii.Papias tamen dicit quartinum, ſed non eſt in uſu.

Sexdecimus mi.ma.gene.el ſedecimo, a ſex & decem, quia ſit ſextadecima pars ſextarii, quidam tamen dicunt hoc dedecimum.

Raſaria riæ.f.ge.la raſata ouer la canola da rader el ſtaro:a rado is raſi raſum.

Pala læ.f.g.la pala,a palle græce quod eſt motus latine, quia pala bladum huc & illuc mouetur.

Scopa pę.f.g.la ſpazadora:a ſcopi quod eſt moderare.

¶ De ſuppellectilibus cameræ.

LEctus cti.m.g.lo letto,a lego is, quia antiqui legere in lecto conſueuerunt, uel quia ad neceſſariam corporis quietem ſit electus.

Torus ri maſculini generis lo letto, ſic dictus, quia olim ex tortis herbis lectus fiebat,ſicut ad præſens in quibuſdam locis montanis.

Stratum ti neutri generis il letto,a ſterno is,quia iacendi cauſa ſternitur.

Cubile lis.n.g.il letto, a cubo as, maxime de feris.
Grabatum ti.ne.ge.el letto, nomen a græcis sumptum idem latine quod declinat capitis susceptio.
Genialis masculini generis el letto matrimoniale, a gignendis liberis dictus.
Ceruical lis lo piumazo, a ceruice dictum quam super eo reponimus.
Puluinar ris el piumazo a plumis quia repletum.
Puluinus ni.ma.ge. el piumazo a puluinar & est diminutiuum.
Puluillus li.m.ge.lo piumazino legiero, a puluinus & est eius diminutiuum.
Culcitra træ.fœ.ge. la coltra, a calco cas, quasi cultra quia iacendo calcatur.
Fulcrum cri.n.g.la couerta, a fulcio is, quia lectum fulcit.potest etiam sumi pro ornamento lecti.
Linteamen nis, neutri generis el lenzolo.
Lodix cis.f.g.la felzada a lauo as per antiphrasin, quia nõ lauatur, uel a laudo as, quia lectum laudat, sed hoc modo melius per lo paramento del letto capitur.
Cultra trę.f.g.la coltra, a culcitra cui supponitur dicta, uel a colo is, quia lectum colit, idest ornat.
Perpuncta te.fœ.ge.la perponta, a per & puncta, quia multis punctis est perfecta.
Coopertorium rii neutri generis el copertore, a cooperio is, quia lectum cooperit.
Auleum ei.n.ge. la cortina, ab aula, quia primum in aula regis Attali genus hoc ornamenti repertum fuit, uel quia aulæ principium auleis ornantur.
Cortina næ fœ.ge.la cortina, a corio, quia olim de corio subtili cortinæ fiebant.
Aliter dicitur cortina ornamentũ altaris phœbi, quasi cortina quia certa petentibus ibi responsa dabantur uel quia cor phœbi tenens a corio phitonis serpentis

quo altare phœbi erat coopertum.

Lectica cæ.f.g.la letiera, quasi lectum capiens dicta. 21

Sponda dæ.f.ge. la sponda della letiera, a spondeo es, quia spondet, idest firmat lectum, uel a sponda, quia in sponda recumbere debet.

Scriniũ nii.n.g.el scrigno, q̃si qa certa secreta pertinet.

Capsa sæ fœminini generis la cassa, a capio is, quia res positas ibi res capit.

Cofanum ni.n.g.lo cofano, nomen a græcis tractum.

Tapetum ti.n.ge.lo tapedo, & eodem modo dicitur.

Tapete tis.n.g.el tapedo, dictum similiter.

Banchum ci.n.g.la bancha, speciei primitiuæ.

Cathedra dræ.f.g.la carrega, a catos quod est sedes & odra sponda, quasi spondata sedes.

Suggestus stus.ma.gene.la carrega alta, a suggero is, quia sedentem sursum gerit.

Emiciclus cli.ma.gene.la caregga rotonda, ab hemis quod est dimidium, & ciclus quod est paruus circu lus, quia ad similitudinem dimidietatis parui circuli sit talis cathedra facta.

Orchestra stræ.f.g.la caregga de lo gentilhomo, a bor ce græce quod est recipere latine, quia nobiles se orsum a populo recipit.

Scamnum ni.n.g.lo scagno, a scando is, quia per scã num altum sedendo scandimus.

Scabellum li neutri generis la bredella ouer lo scagnel lo, diminutiuum de scamnum.

Vrinale lis neutri generis lorinale, ab urina dictum.

Orinarium rii lorinale, & eodem modo dicitur.

Cloaca cæ fœ. ge. lo loco deserto, quasi colaca a colo as, quia sordes ibi colãtur, uel ab oleo es, quia olet, id est ascendit sordes.

Latrina nę.f.gene.lo loco deserto de la puza, a lateo es quia sordes uel anus ibi latet.

¶ De ulensilibus & rebus conuenientibus caminatę

Epicaustorium rii neutri generis el camino dal fogo a epi quod est supra & caustrum quod est supra nigrum: quia superius fit nigrum & fumosum: uel quia fumus per epicaustrum sursum tendit. Idem epicaustrata tæ: la caminata ab epicaustorio dicta.

Mensa sæ.f.g. la tauola del pouero. a mensura: quia cũ mensura: i dest mensa ubi reponuntur cibi: uel a mene .i. defectus, quia ibi deficiunt.

Tabula lę.f.g. la tauola del ricco quia fit tenens multa.

Tripes dis masculini generis lo trespedo: a tris & pes: quia tres pedes habet.

Tripes dis.ma.ge. lo trespeo, a tris & pes græce quod est idem quod pes latine.

Gausape indeclinabile.n.ge. la touaglia, speciei primitiuæ: a gaudeo es, quia eo gaudes.

Mantile lis.n.g. lo mantile a mando is: quia super mantili manducatur. sumitur etiam pro mautergio.

Antigausape pis neutri ge. la guardatouaglia: ouero lo guardanapo: ab anti quod est ante: & gausape quia ponitur ante gausape.

Manutergium gii.n.g. la touaglia da man: ouer lo touagliolo, a manu & tergo gis: quia manu tergit.

Salinum ni.n.g. el salatino: a sale dictum.

Sal lis.m.gene. lo sale: a salio is dictum, quia positus in igne saliat, olim tamen fuit neutri generis.

Cultellus li masculini ge. lo coltello picinino, & dicitur a culter tri & est eius diminutiuum.

Siphus phi masculini generis la secchia ouer lo napo de legno, speciei primitiuæ.

Patera ræ.fœ.ge. la taza, a pateo es, quia patet. i. lata est uel a potò as, dicitur patera quasi potera.

Crater ris, la taza da doi maneghi ouero orechie, a cratin græce quod est concedere uel tenere latine, quia

olim ex uirgultis cõnectebatur:uel quia ansis tenetur.
Cratera ræ.f.g.idem est quod crater: & eodẽ modo dr.
Calix cis lo calice ouer lo napo da beuere.m.ge. & di-
citur a calon qđ est lignũ quia olim de ligno fiebat.
Poculum li.n.g.la beuanda q̄si potaculũ a poto potas.
Fiala læ.fœ. ge. la ingestara ouero el bocale de uedro.
quasi hyala:quia ex hyalo:i dest ex uitro sit facta.
Vrceus cei lurzo mascu. generis ab orse quod est reci-
pere: quia uinum seu aquam recipit.
Vrceolus li.ma.gen.lurzolo:diminutiuum de urceus.
Panis is.m.g.el pan leuado:a fermento dictus.
Fermentũ ti.n.g.el leuado: a feruore dictum:quia pin-
sam feruere facit & crescere:uel quia feruore quodam
crescit ita ut uix retineri possit.
Panis azymus el pan senza leuado: ab a quod est sine
& ζύμος quod est fermentum,quasi sine fermento.
Panis fermẽtatus el pan leuato.m.g. a fermẽto dictus.
Placenta tæ.f.g.la tirada ouer la fugaza. a placeo es &
oleum:quia ex farina & oleo in sacris fiebat.
Artocopa pæ fœmi. generis la gramolada ouero la bu
cella ab ἄρτος quod est panis: & copos labor:quia
cum labore pinsitur.
Artocopus pi masculini generis el pan gramolado &
eodem modo dicitur ut supra.
Bucella læ.fœ.ge.lo boccon del pane a buca.
Acetum ti.n.gen.laceto:ab aceo es:quia acet,idest acu
tum est:deriuatur enim aceo ab acuo is.
Salatutium tii neutri generis la insalatta:a sale: & lactu
ca:ex sale mediante aceto fit.
Caro nis fœminini generis la carne,a creas græco no
mine quod idẽ est qđ caro latine, uel creo as quasi di-
ctum creatur, & est nomen proprie hominum secun-
dum communem opinionem grammaticorum.
Carnes nium fœminini generis numeri pluralis le-

carne delli altri animali, ouero la carne da mangiare, & dicitur eodem modo.

Ferculum li neutri generis la uiuanda, ouer la imbandisone, a ferro fers quia in mensa fertur.

Parapsis dis.f.ge. la scudella, quasi parans dapes, uel a par & apsis quod est latus, quia paria habent latera.

Parasidulus li masculini generis el scudelino ouero lo grareto, diminutiuum de parapsis.

Coclearis ris neutri generis el cugiaro, a coclear quia concauum in modum cocleæ sit.

Lanx cis fœminini generis la basia, o el tagliero largo ouero el piatello, a latus ta tum.

Incisorium rii neutri generis el tagliero, ab incido is quia super incisoria carnes & similia inciduntur.

Catinum ni neutri nenerls el catino, ouero el piatello, speciei primitiuæ, & est proprie uas fictile.

Epulum li neutri generis el cibo, ab epulor ris, quia aptum sit ad epulandum.

Dapis genitiui casus.f.ge. caret nominatiuo singulari el cibo de ricchi. quia dat dapes. i. cibaria pretiosa.

Cibus bi.ma.ge. el cibo a capio is, & bucca sic dictus.

Cibarium rii neutri generis idem quod cibum, uel est multitudo ciborum a cibo dictum.

Lixatum ti neutri ge. el cibo cocto a lexo, a lixa quod est aqua, quia sit coctum cum aqua.

Lixum xi idem quod lixatum.

Elixus xa xum cosa cotta a lexo, ab e, & lixa idest aqua quia talis res sit ualde cocta.

Tostum sti.n.g. el rosto, a toreo es, quia igne toretur.

Assatum ti neutri ge. el rosto, ab osso as.

Assum si.n.ge. idem est quod assatum sic dictu quasi assum & r mutata in s uel ab asso as, quasi assatum.

Salsa sæ fœminini gen. la salsa sic dicta, quia salsis idest sapidis herbis sic confecta.

Alimonia niæ.fæ.gen. la alimonia a lymonibus dicta quorum ſucco alimonia conficitur,uel quaſi nos alit. 23
Sinapiſmum mi.n.gr.la ſeneua confecta,a ſinapi grano quo fit dicta ſinapi indeclinabile generis neutri el grano della ſeneua,ſpeciei primitiuę, reperitur etiam hæc ſinapis pro herba.
Agreſta ſtæ.f.ge.lagreſto ſic dicta qa ſit agris.i.aſpera.
Agreſtum ſti neutri.g.lagreſto, eodem modo dicitur.
Pulmentarium rii neutri generis la pitanza ideſt la leſcharia quaſi pilmentarium a pilo quo tonditur. uel à pulte,ut quidam aiunt.
Pulmentum ti neutri generis idem eſt quod pulmentarium & eodem modo dictum.
Conuiuium conuiuii neutri generis el conuiuio, a cō & uiuo uis,quia in conuiuiis ſimul uiuimus.
Conuiua uæ comunis generis lo homo e la donna inuidadi al conuiuio, ouero che ſtanno al conuiuio,a con quod eſt ſimul,& uiuo uiuis.
Artocrea eæ fœ.ge.la torta de carne,ouero el paſto ab ἄρτος quod eſt panis & creos caro.
Paſtile lis neutri generis el paſtero,a paſta, uel potius a pinſo is ſui piſtum,i mutata in a.
Paſta ſtæ.fœ.ge.la paſta quaſi piſta, a pinſo is:ſtum ſtu.
Laganum ni.neu.gen.la laſagna,a λαγώς græce quod eſt lepus latine,quaſi cibus ſuauis tanq̃ carnes leporis magis tamen eſt in uſu in plurali.
Fermentum ti ne.ge.el fermento, a frumento, quia ex farina frumenti fit.
Cuprinum ni neutri.gene. el bronzino, a cupro, quia olim ex cupro metallo fiebat.
Çiminiſteria riæ fœ.ge,la baciletta, ab hoc nomine cimini dicta.
Ciminile lis neutri gene. el bacile nomen fictitium ab imitatione ſoni dictum.

¶ De instrumentis & utensilibus coquinæ.

Larris neutri generis el fogolaro: a laribus diis ignis dictus.

Focus ci masculini generis el fogo: a foueo es: quia flammam fouet.

Ignis ignis masculini generis: el fogo: ab in quod est non & gigno is: quia non gignit sed consumit.

Hoc pyr indeclinabile lo foco: & est nomen græcum.

Hæc pruna næ fœminini generis la brasa: quasi pirina: a pyr græce quod est ignis latine.

Flamma æ. f. g. la fiamma: a flo as: quia flatu excitatur.

Fumus mi masculini generis lo fiumo sic dictus: quia ex igne & humido sit.

Torris is el stizõ: a torreo es: quia fit torridus & ustus.

Scintilla læ. foe. ge. la fauilla uiua: a scindo dis: quia ex igne scinditur & demitur & emittitur.

Fauilla lę fœminini gener. la fauilla morta: a fos quod est ignis (per antiphrasin) quia igne careat.

Cinis nis masculini generis la cenere.

Epicaustorium rii neutri gener. el camino: ab epi quod est supra: & caustorium quod est incensum: quia supra incensum ignem sit suspensum.

Catena næ fœminini generis la cathena: a capiendo dicta: uel a capio & teneo: quia capit & tenet.

Catenille lis neutri generis el catenille: a catena.

Lebes tis. ma. ge. el lauezo: nomen a græcis sumptum.

Pirinale lis neutri generis el bordonale: a pyr quod est ignis. quia fit ignem: idest ligna ardentia.

Bernatium tii neutri generis el bernazo: quasi prunatium a pruna quam fert dictum.

Ahenum ni neutri generis el parolo ouero la caldera, quia fit ex ære factum.

Cacabum bi. n. ge. il lauezo: a sono feruoris siue ebulitionis dictus: potest etiam capi pro acuo.

Stagnatum ti neutri generis el parolo ſtagnado: a ſtagno metallo quo illitum eſt.
Sartago nis fœminini generis la padella da fricere nomen fictitium ab imitatione ſoni dictum.
Frixoriũ rii. n.g. idem eſt qđ ſartago: a frigo is dictum.
Patella læ fœ. generis la padella coſi da frizere come da torta: quaſi patula ad idem apta.
Raminũ ramini neutri generis el ramino: quaſi eraminum ab ære quo factum eſt dictum.
Lebetinus ni. m. g. el lauezino: diminutiuum de lebes.
Veru ru indeclinabile lo ſpedo. ſpeciei primitiuæ.
Verutum ti. n. ge. el ſpedo con la carne: ſecundũ cõmunem uſum a uerum dictum ſed auctoritate caret.
Capis is maſculini generis el cazolo: a capio: quia cibum capit & non creſcit in genitiuo.
Capix cis fœ. generis la taza da beuere.
Concha chæ fœminini generis la concha da lauare li piedi: quod idem eſt quod peluis a pede & lauo as quia in ea pedes lauantur.
Caſitera ræ fœminini generis la gratarola: a caſeo & tero is: quia caſeum cum ea terimus.
Situla læ fœminini generis la ſedella: quia ſitientibus ad bibendum ſit apta.
Mergus ris. fœ. ge. la ſechia: quia in hauriendo aquam puteo immergitur: & ſic a mergo gis dicta eſt.
Mortarium rii. n. g. el mortaro: a morte & tero is: quia quicquid in eo teritur mortificatur.
Mergorium rii neutri generis el ſechiaro: a mergoribus quæ ibi ſuſpenduntur.
Penicellum li neutri generis el paniſello da forbire le ſcudelle: a pennis quibus primo conficiebatur dictum ſumitur etiam pro illo inſtrumento quo pictor utitur in pingendo.
Paropſideria riæ. f. g. la ſcudelera: a paropſidibus dicta

Tectorium rii el tetto, a tego gis: quia patellam tegit uel quia tectum sit patellæ.

¶ De utensilibus & uasis dispensæ & aliis rebus.

ARca cæ fœmini generis larca, ab arceo es: quia farinam & alia ibi reposita arcet & claudit.

Farina næ fœminini generis la farina: a fare ex quo sit dicta ponitur generaliter pro multura cuiuslibet seminis sicut etiam far pro quolibet semine apud antiquos.

Pinsa sæ fœminini generis la pasta: a pinso is.

Furfur furfuris ne. g. el breno: a farina uel a farre: quorum est purgamentum: in quo Papias Priscianus & Catholicon concordant.

Simila læ. fœ. ge. lo fiore de la farina: speciei primitiuæ.

Attamen nis neutri generis el burato ouer lo sedazo: ab attamino as: quod idem est quod purgo as: quia farinam purgat.

Setacium cii neutri generis el sedazo, a setis equorum ex quibus conficitur dictum.

Vrna næ. f. g. lola: ab uro is, quia cineres defuuctorum qui olim utebantur ibi recondebant.

Fidelia liæ. f, g. lola ouer lora sic dicta quia fidelis sit ad seruandum ea quæ reponuntur in ipsa.

Perna næ. f. ge. la mezena del porco: speciei prtmitiuæ sed caret auctoritate.

Caseus sei. m. ge. el formagio, quasi carnes sciens.

Puina næ. fœ. gen. la mascherpa, speciei primitiuæ sed caret auctoritate.

Oleũ olei. n. g. lolio ab ola de qua exprimitur dictum.

Butirum ri. n. g. el butyro, ab boue & utero, quia fit ex lactis pinguedine mulsi de utero bouis & uaccæ, & ponitur etiam pro quolibet alio butyro.

Vas sis neutri generis lo uasello a uescor ris, quia quo uescimur in uase continetur.

Dolium lii neutri generis el secchion, sumitur etiam pro uase rotundo speciei primitiuæ, uel sic dictum quia fit dolatum, idest politum.

Veges tis fœminini generis la botta, a uehendo dicta qui a plaustro uehitur.

Vasculum li neutri generis el uasello, diminutiuum huius nominis uas.

Circulus li. m. ge. el cerchio, a circuo is, quia uegetem circuit, uel quia in circuitu flexus sit.

Spina næ fœ. gene. la spina sic dicta, quia ad similitudinem spinæ syluestris sit facta.

Spongeriũ rii neutri ge. el spongion, a spina & gero is quia spinam acutam in sumitate gerit.

Orificium cii. ne. ge. lo cocon, quia sit os uasis dictum.

Vento is masculini gene. el cocon quasi uento, quia inde uapor uini euentatur & exhalat.

Clesydra dræ. f. ge. la pidria, a clepto is quod est idem quod furor ris, & idros aqua quia aquam furatur exhauriendo occulte per foramen.

Gerula læ. f. g. la brẽta, a gero is quia humeris geritur.

Fex cis. f. g. la feccia, a figo is quia uasis affigitur.

Tartarũ ri. n. g. la feza del uino, a tartaro prout sumitur pro inferno, quia strepitus plenus est, tartarum enim resonat, sumitur etiam pro fece uini quæ turbata est ad similitudinem tartari, auctoritate enim caret.

¶ De utensilibus equistarii.

STrigil lis. fœminini generis la strigia, quasi tergilis, quia tergit equum.

Rarum ri. n. g. lo rastello a raritate dentium.

Pecten nis. m. g. lo pettene a pecto is.

Præsepe pis neutri generis la mangiadora, a prę & sepio is, quia ante sepit animalia.

Hara ræ. f. g. lo strabio di porci, speciei primitiuæ.

Alueolus li masculini generis lalbio nelquale man-

gia si porci, diminutiuum de alueus quia ad similitu-
dinem aluei sit factus.

¶De homine & partibus eius.

HOmo nis communis generis lhuomo e la femina ab humo quod est terra.

Vir ri.ma.ge.lhomo a uiribus quibus fœminæ præstet dictus uel a uirtute.

Fœmina næ fœminini generis la femina, a phos quod est ignis, quia uiris sit libidinosior, uel a fœmore quo a uiris distinguitur.

Mulier ris.f.g.la femina a mollitie animi dicta.

Infans tis comunis g.el fantino e la fantina, ab i quod est non & fans quasi nõ fans.i. loquens uel non artifi ciose loquens:loquimur.n. natura & famur arte.

Puer ri.m.g.lo putto:a puritate:quia puer debet esse ab omni uitio & immunditia purus.

Puella læ fœminini generis la putta : diminutiuum de puera:quod non est in usu.

Adolescens tis comunis gener. el zouene e la zouene, ab adolesco scis quod est idem quod cresco is.

Iuuenis is comunis g.lo zouene:e la zouene:a iuuo as.

Infantia tiæ fœmi.gene. la infantia:ab hoc nomine in-fans tis ti:addita a fit infantia & durat usq; ad septi-mum annum.

Pueritia tiæ fœ.ge.la pueritia a puer ri addita tia fit pue ritia:& durat usq; ad quartum decimum annum.

Adolescentia tiæ fœminini generis la adolescẽtia: cioe la zouentute tenera:ab hoc dico adolescentia: addita a fit adolescentia & durat usq; ad decimum nonum annum secundũ Papiã: secundum uero alios ad.xxv.

Iuuentus tis la zouentude ferma:ab hoc nomine iuue-nis & durat.xxv. usq; ad quinquagesimum annum.

Senex nis.m.g.el uecchio:a sensu:qa in senibus sensus idest sapiẽtia uiget; olim tñ fuit generis cõis:quidam

dicunt

dicunt q̃d senex dicit quasi se nesciēs, sed non placet.
Senectus fœminini generis la uecchieza: a sene dicta.
Senecta tæ.fœ.ge.la uechieza & dicitur sicut senectus: & incipit si large sumat a quiquagesimo anno supra.
Corpus ris.n.generis lo corpo a corruptione dictum.
Membrum bri speciei primitiuæ lo membro neu.gen.
Artus tus masculini generis lo mēbro sic dictus, quia uerius arceatur:idest ligetur.
Caput tis la testa: a capio is quia quinque sensus corporis capit:uel quia capit cibum:neutri generis.
Vertex cis masculini generis la sumita de la testa: a uerto is:quia omnia deorsum uertuntur a uertice.
Occiput tis la parte de drieto de la testa,sic dictum:quia sit occidua:idest posterior pars capitis.
Occipitium tii neutri generis idem quod occiput.
Sinciput tis neutri generis la parte denanzi de la testa: a sensus & caput quia sit dimidia pars capitis.
Sincipitiũ tii.n.ge.idem q̃d sinciput:& eodē mõ dictũ.
Cæsaries riei fœminini generis a cædendo dicta : quia inciditur & est proprie uirorum.
Coma mæ fœmini.generis la caulada della femina: & est nomen a græcis ut placet Papiæ sumptum : uel a como is;quia comitur:idest ornatur.
Capillus li.m.g.el çauelo:quasi capitis pilus.
Crinis nis.ma.ge.el cauelo proprie de la femina a cerno is:quia unus sit certus,idest diuisus & depexus ab alio:uel quia sertis & uittis discriminetur.
Cutis fœm.gene.la codega est enim cutis græce idem quod incisio latine:quia primo patitur incisionem.
Craneum ei neutri generis la crapa : quasi carneũ : quia carne sit coopertum . uel a κρατεῖν græce quod est se continere inuicem latine.
Cerebrum bri,neu,gene,el ceruello:speciei primitiuæ.
Auris ris fœ.ge.lorecchia:ab audio is: quia aure audi
D

mus,d,litera in,r,mutata,uel ab haurio is, quia uo-
cem haurimus: ideſt trahimus aure dicitur etiam au-
ris quaſi auide uocem rapiens.
Supercilium lii neutri generis el ſopraciglio: a ſuper & cilium ſit poſitum.
Cilium lii neutri generis el ciglio, a cilendo, ideſt mouendo, quia crebro mouetur.
Palpebra bræ fœmini generis la palpebra, a palpitando dicta quia ſæpe palpitat, ideſt aperit & claudit.
Oculus li maſc. ge. locchio ſic dictus quia occultus lumen habeat, uel quia palpebris ſæpe occultetur.
Pupilla læ fœminini generis la pupilla de locchio, quia pura uel quia omnes quaſi pupilli uidentur in ea.
Albugo nis fœminini generis lo biancho de locchio ab albedine dicta.
Cilum li neutri generis lo panno de locchio, quaſi irtus, ideſt aſper, uel quia artus eſt.
Acies ei fœminini generis el uiſo, ſiue la ſubtilita del uedere ab acumine uiſus dicta.
Pilus li. ma. gene. el pelo, a pelle quia naſcitur ex pelle.
Lipitudo is fœ. gener. la ſcaciga de locchio, a lapidus, da, dum, quod idem eſt quod immundus, da, dum.
Tempus ris. ne. g. la tẽpia, a tẽpore, q̃a ſicut tẽpus ſemper eſt in motu, ſic & illa pars capitis ſemper mouet.
Malla læ. fœminini gener. lo negro de lochio, a malon quod eſt rotundum, qui a malla ſit rotunda.
Maxilla læ. fœ. gen. la maſella, diminutiuum de malla.
Gena næ fœminini generis la galta, quia in corpore matris gena inter genua tenemus, uel a gigno is, quia inde barbam gignitur.
Naris is fœ. g. lo naſo, a no as & aer ris quia per nares aer ſpirando & reſpirando quaſi nare uidetur.
Polibus bi maſculini generis el faſtidio del naſo, a polibo piſce immundo.

Os ris. n. g. la bocca sic dictum quasi corporis ostium.
Labrum ri. n. ge. lo labro dela bocca, a lambo is, & est proprie uirorum, q̃uis etiam mulieris sit.
Labium bii. n. g. lo labro proprie de le femene, dictum similiter a labēdo, & sunt qui dicunt labrum superius labium inferius quasi asperius sit.
Gingiua uę. f. g. la zenziua a gignendis dētibus dicta.
Dens tis masculini generis lo dente, a demo is, quia ci bum demit & ferendo minuit.
Dens caninus nini. mascu. gene. el dente occhiale sic dictus quia ad similitudinem dentis canis sit factus.
Dens ocularis dentis ocularis. m. g. idem quod dens caninus sic dictus quia sub oculo sit positus.
Dens molaris masculini generis el dente maxellaro, a molo lis, quia molit cibum.
Lingua guæ fœminini generis la lengua, a lingo is, uel a ligo as, quia uerba ligat.
Palatum ti neutri generis el palado dela bocca, a polo quia a poli idest cœli similitudine sit factũ uel ab hoc nomine palatium, quia sit tanq̃ linguæ palatium.
Vuea uueæ. f. g. lulula, ab uua, quia mollis sit tanquam uua & omne impedimentum sentiens.
Mentum ti neutri generis lo barbozio, a moueo es loquendo uel comedendo quia sæpe mouetur uel a mãdibus quæ in mento coniunguntur.
Fistula gutturis fœminini generis la canna della gola, quia ad similitudinem fistulæ uocem emittit.
Canna gutturis fœminini generis la canna dela gola, quia ad similitudinem cannæ facta.
Epiglotum ti neutri generis lo groppo dela gola, ab epi quod est supra & gula, quia supra gulam est.
Frumen nis. n. g. lo groppo della gola, a fruor ris, quia in deglutiendo cibos ea parte fruimur, uel quia per eam partem cibis fruimur deglutiendo.

Gula læ fœminini generis la gola: a gala quod est album quia gula alba sit.

Guttur ris la gola neutri generis a garrio ris: quia gutture garrimus.

Collum li neutri generis lo collo a columna.

Ceruix cis.fœ.ge. lo collo ouer la parte driedo al collo cioe la copa: a cedo is: quia cęsaries iusta ceruicē incīditur, uel potest dici a cerebro: quia cerebrum inde ad spinam ruit: & hæc est proprie etymologia.

Arteriæ numeri pluralis.f. ge. le artarie sic dictæ: quia arces spiritus: & uiæ sunt fistulæ quædam a pulmone usque ad fauces extentæ: quibus spiritus & uox emittitur: reperitur etiam arteria in singulari.

Pectus ris.n.g. lo petto: quia inter eminentes mamillarum partes pexum & leua sit.

Thorax cis masculini generis larca del petto nomen a græcis sumptum a thor.i. pulpa carnis quæ in manibus eminet.

Thorus ri masculini generis el masculo a torqueo es quia caro torta uidetur.

Musculus li.ma.ge.el brandono el mosculo: a mus ris quia tanquā mus in terra musculus sit in carne: latet enim & est caput neruorū ex qbus sanguis cōponit.

Humerus ri masc. ge. la spalla: ab armis quasi armerus ut sit distinctio hominis quorum sunt humeri a quadrupedibus quorum armi dicūtur: uel potius ab humeo es: quia propter tortos carnis humet.

Scapula læ.f.g. la spalla a scando is: quia acumen quoddam est ad quod partibus suppositis scanditur.

Spatula lę fœminini generis la spalla quod est lata: quia sit & spaciosa respectu aliorum membrorum sicut spata respectu aliorum gladiorum.

Ala læ fœminini generis la scea: ouero la parte che sta sotto el brazo: quia pilosa sit sicut ala.

Armus mi.in.ge.la spalla:sed est proprie belluarum ab armis:quia ferendis armis sint aptiores, uel quia coriis bestiarum teguntur.
Ascella læ.f.ge.la scea:ab adcileo es idem est quod moueo es:quia inde motus humeri incipit.
Membrum bri neutri generis lo mebro: a metior ris: quia membra totum corpus metiuntur.
Artus ti masculini generis lo membro:ab arto as:quia neruis artatur idest ligatur.
Brachium chii neutri gener.lo brazo:a brachos quod est breue:uel a breue quod est forte:quia fortius cæteris membris sit.
Vlna næ.fœ.gen.lo gombeo ab ulnos græce quod est brachium latine. Est etiam ulna secundum quosdam utriq; brachii extensio:sed minus breue.
Cubitus ti.masc.ge.lo gombeo: a cubon quod est solidum:quia est membrum solidum.i.firmum. Vel a cubo as: quia olim sub cubitis cubabant: sic nunc sedent & extendunt usq; ad manum.
Manus nus.f.ge.la mano:a munus: quia totius corporis sit munus:seruit .n. aliis mebris & officiũ præbet.
Dextra træ f.g.la man dextra:a do das: quia pignus sidei dextra datur.reperitur etiã dextra nõ sincopatũ.
Sinistra strę fœminini generis la man senestra:a sino is: quia opere sinit i dest cessat.
Leua uæ.f g.la man senestra:a leuo as: qa ad leuandũ aliquod onus sit magis apta q̃ ad aliud opus faciẽdũ.
Digitus ti neutri generis lo dito a decem:quia in utraque manu sunt decem.
Pollex cis lo dido grosso : a polleo : quia tota manus per eum pollet.
Index cis lo dido secundo:ab indico as, quia illo digito indicamus idest demonstramus.
Medius dii lo dido mezzano sic dictus, quia in me-

dio aliorum positus sit.
Medicus ci lo dedo medico sic dictus, quia in tangendo manum lapidis medici illo utuntur.
Impudicus ci masculini generis el dedo de mezzo sic dictus, quia per pudendam corporis partem a medicis in morbo lapidis immittitur.
Annularis ris masculini generis il dedo de lanello dictus ab annulo, quia in eo digito fertur.
Auricularis ris ma. gene. el dedo marmelino, ab aure dictus, quia in purgatione auris utitur.
Palma mæ masculini generis la palma de la mano a pã do is, quia sit passa idest extensa.
Ir neutri gene. indeclinabile la concauita de la mano, speciei primitiuæ, sumitur etiam per la palma.
Volla læ fœminini generis la palma dela mano, speciei primitiuæ, sumitur etiam pro concauitate manus.
Vnguis is masculini generis lunghia, ab ungo is, quia præpolitus est & lucet quasi unctus sit, sic proprie est hominum, licet etiam ad aures transmutatur, ungula uero quadrupedum.
Nodus di masculini generis lo nodo del dedo, & est speciei primitiuæ.
Latus ris neutri generis lo lato, a lateo es, quia nobis latentibus latet.
Ile ilis. n. g. el fiancho, ab ilos quod est uoluere, quia super ilibus uoluitur, sed magis est in usu in plurali.
Costa stæ fœminini generis la costa, a custodio is, quia custodit interiora.
Mamma mæ fœminini generis la tetta de la femena & dicitur a malon quod est rotundum quia rotũda sit.
Mamilla læ. fœ. gene. la mamella de lhomo, a mamma, & est eius diminutiuum, idest parua mamma.
Peperilla læ lo borin dela tetta, a papo as quia infantes eã sugũt lac partẽ illã pupare. i. comedere uidentur.

Lac tis neutri generis lo latte quasi liquor albi coloris, uel a lacos quod est album.
Venter tris.n.g.el uentre a uẽto quẽ cõcipit, uel a uenio is, quia per totum corpus alimenta transmittit.
Aluus ui masculini generis lo uentre ab aluo is, quia purgamenta emittit & illis alluitur, idest eleuatur.
Vterus ri masculini generis el uentre proprio dela femena, quasi interius, quia interius fletu impleatur.
Aqualiculus li.m.ge.el uentre, q̃si æquus, uel ab aqua dicitur, quia sit locus aquarũ.i. humiditatũ corporis.
Vmbilicus ci masculini generis el boligolo, ab hoc nomine umbo, quia sicut umbo est media pars clypei, & producit penultimam.
Ren nis.m.gene.la schena ouero le rene, a ruo is, obsceni humores ruunt per renes, uel ab hoc nomine rusus, quia sit humorum quasi riuus.
Spina næ fœminini generis la schena, quia ad similitudinem spinæ ossa in superficie habeat acuta prout in macilentis uidemus.
Nates is fœminini generis la nadega, a nitor ris, quia dum sedemus natibus quasi puluilis nitimur.
Ancha cæ.f.g.lo galon, ab, a, q̃d est circum, & cileo es .i.moueo, quia cietur.i.mouetur circũ in circuitu.
Anus ni masculini generis lo culo, ab an quod est circũ quia sit rotundus & circularis, uel dicitur ab anus quasi inanis, & uacuus secundum Papiam.
Culus li masculini generis lo culo & dicitur quasi currum, quia per eum purgamenta densa discurrunt.
Podex cis masculiui genéris idem est quod culus, a puteo es quia putet idest fetet.
Femur ris neutri generis la parte per laquale se cognosce lo maschio de la femina, & dicitur a fœmina, & uiro, quia per femur distinguuntur.
Inguen nis.n. gen. pars quæ latet inter podicem & fe

tur: speciei primitiuæ secundũ Papiam: q̃uis Cathol-
con dicat ungo is: quia sit pars uncta.
Veretrum tri neutri generis el membro uirile: a uiro
quia uirorum sit: uel ab a uiribus gignendi.
Pennis is. m. g. el membro uirile: a pendo is quia extra
corpus pendet, uel a penetro as: secundũ Vgutionem
quia generis humani penetrat.
Priapus pi. m. g. el membro uirile: a priapo deo horto-
rum secundum fabulas qui terribilis in ea parte fuit.
Testiculus li masculini generis el testiculo: ab hoc dati
uo testi: addita culus fit testiculus: quasi paruus testis:
sexus uirilis: uel quia testiculi duo sunt sicut testes ad
fidem faciendam ad minus duo sunt sicut testes esse
debent unius non nullius.
Vulua uæ, f. ge. natura mulieris qua infans egreditur.
Neruus ui masculini generis lo neruo, nomen a græ-
cis sumptum uel neruus dicitur ab inhærendo, quia
uires corporis neruis inhærent.
Membrum bri neutri generis lo membro del corpo,
sicut pes tibia brachium & sic de aliis: & dicitur a me-
tior: quia membra corporis mensuram constituunt.
Artus tus masculini generis lo membro: ab arto as,
quia neruis artatur, idest colligitur & stringitur.
Os ossis neutri generis losso: ab ore quia solum in ore
ossa patent, uel ab uro is: quia olim urebantur, & post
q̃ usta erant in urna reponebantur.
Medulla læ fœ. ge. la medolla. quasi in medio latens.
Coxa xæ fœminini generis la cossa a con & axis: quia
capita femorum in summitate coxarum sunt.
Genu nu neutri generis lo zenocchio: a gena næ sic di-
ctum cum sumus in utero matris unum genum sit
uni genæ alterum alteri appositum.
Poples tis ma. g. la caua che sta sotto lo zenocchio ex
post & plica, quia est post plicem, i. flexuram genu.

Tibia biæ fœminini generis la gamba: a tibin quod est iuncus: quia recta sit & longa tanquam iuncus.

Crus ris neutri generis la crena dela gamba: a curro ris: qua currimus.

Sura ræ fœminini generis la polpa dela gamba, a suo is: quia sit asuta cruri.

Talus li masculini generis la cauechia de lo pede, a talon quod est rotundum, quia est pars tibiæ postrema rotunda iuxta calcem.

Calx cis masculini generis lo calcagno, a calus li: quia calosus est, idest durus, uel secundum alios a calo as: quia equum calce calcamus.

Pes dis masculini generis el pede: nomē a græcis sumptum, nam illi pedos dicunt: nos pes dicimus.

Planta pedis. f. ge. la pianta del pede: quia sit tanquam planta idest radix & fundamentum totius corporis.

Collumpedis neutri generis lo collo del pede: quia illa pars pedis eleuata sit uelut columna.

Alux cis. m. g. el dedo grosso dl pede: speciel primitiue

Articulus li el dedo del pede, ab artus, quia sit paruus artus.

Pedor ris la puza del pede a pede quod est pes, quia ex sudore pedis procedit.

¶ De interioribus corporis humani.

Et primo de humoribus.

Humor ris masculini gener. lo humore ab humeo es, quia humidus sit.

Vena næ fœminini generis la uena, a uenio is quia sanguis per eam ad cor, & ad alia membra ueniat.

Sanguis uis masculini generis lo sangue, quasi suauis, quia est humo benignus & suauis, uel a sangi græce quod est uegetare latine idest nutrire, quia totum corpus nutrit & est calidus & humidus.

Cruor ris masculi. generis lo sangue sparso del corpo, a

curro is, quia fusus currat.

Cholera ræ fœminini generis la cholera a colon græce quod est fel latine, quia cholera nihil aliud est quã fel effusio & est calida & sicca.

Flegma tis.n.g.lo flegma a flegon græce quod est frigidum latine, quia flegma frigidum & humidum est.

Melancholia iæ fœminini generis la melancholia a melon græce quod est nigrũ, & colon, quod est fel, quia ex nigri sanguinis fece & fellis abundantia generatur, & est humor frigidus & siccus.

Fel lis.n.gene. la fele a folis, quia sit foliculus gestans humorem amarum qui dicitur bilis.

Bilis lis fœ gen.lo humore amaro dela fele, speciei primitiuæ secundum papiam.

Genitiuo huius uisceris. Datiuo huic uisceri. Ablatiuo ab hoc uiscere, & in plurali omnes casus neutri generis le interiore, ouer cio che sta sotto la pelle, a uisco, quia uiscera sunt uiscosa.

Intestinum ni neutri generis le interiore, ab intus & sto stas, quia interiora intus sunt.

Cor dis.n.gene. el core, quasi custos omnium rerum.

Præcordia neutri generis numeri pluralis le interiore che sono denanzi al core, a præ quod est ante, & cor cordis.

Epar tis.n.ge. lo figato, ab epi quod est supra, quia superstat cæteris & alimenta ministrat.

Iecur ris neutri generis lo figato, quasi iapit, quia ignis naturæ animantis ibi iacet.

Iecinor ris neutri generis a iecur & oris dicitur.

Iecinis ris neutri gen. idem est quod iecinor siue iecur.

Fibra bræ fœminini generis la uena propria del figado & est nomen a græcis sumptum, uel dicitur a fibris, & tunc sumitur per la corda, uelut in hymno beati Ioannis. Vt queant laxis resonare fibris.

Pulmo nis masculini generis lo pulmon, a pleuricon græce quod idem est quod pulmo latine.
Splen nis neutri generis la milza a suppleo es, quia con traria parti iecoris ne uacua existat defectum supplet. 31
Lumbus bi masculini generis lo rognon, a libidine, quia in uiris corpore uoluptatis causa est in lumbis sic in umbilico.
Lactis tis fœminini generis la radixella del corpo, nomen a greco surnptum.
Abdomen nis. n. g. la panza, nomen a græcis sumptũ & est idem quod pinguedo carnis latine.
Assungia giæ fœmi. gene. la sonza, ab unctione dicta.
Vesica cæ. fœ. gene. la uesiga, quasi uas aquæ. i. urinæ.
Vrina urinæ fœmi. gener. la orina. ab uro is, quia urit.
Stercus ris neutri generis la merda, ab exterioris, quia extorgi oporteat, uel potius a sternor ris, quia Plinius docuit stercus per agros sterni.
Merda dæ fœminini generis a merus, a, um, per antiphrasin, quia non est mera, idest pura, sed immmunda, uel a menis quod est diuisio, quia in digestione diuiditur a parte nutrituræ.
Merdũ di. n. g. idẽ est qđ merda, & eodem modo dictũ.
Trulla læ fœminini generis la merda, a tendo is, quia tenditur, idest emittitur.
Trullus li. m. g. idem est quod trulla iuxta cõem usum.

¶ De ornamentis uestium & calciamentis.

INdumentum ti. n. ge. la uestimenta ab induo is, & est proprie interius & sub altis uestibus.
Vestimentum ti neutri generis la uestimenta, a uestio is, quod est proprie uestis longa usque ad uestia, id est pedes.
Vestis tis. f. ge. la uestimenta, a ueho is, quia statum hominis uehit idest designat.
Amictus tus tui masculini generis la uestimenta, ab

amicio is quia corpus amicit: id est cooperit.
Pileus pilei masculini generis lo capuzzo: a pelle: quia olim ex pellibus fiebant, ponitur etiam pro alio capitis ornamento & proprie sacerdotali.
Pileum ei.n.g. idē quod pileus, & eodē modo dicitur.
Birretum ti neutri generis la beretta: a birro panno uilloso ex quo olim fiebant.
Caputium tii neutri generis lo capuzo: quasi caput capiens siue cingens.
Galerium rii neutri generis lo capello: a galea quia factum sit ad similitudinem galeæ: uel a gala quod est album: quia ex paleis albis sit factū. Reperitur etiā hic galerus: & hoc galerū sunt qui dicūt a galeron grece quod est corium latine: quia de corio sit factum.
Apex cis fœminini generis linfula sacerdotale: siue laberiola che porta li sacerdoti, ab a quod est sine: & pedis quia longe distat a pedibus: sumitur etiam pro sumitate cuiuslibet rei.
Diadema tis neutri generis la corona regale: siue el panno che portano li re in testa: & est nomen a græcis sumptum.
Corona næ fœminini generis la corona: quasi capitis rota uel dicitur a corrigo is. quia ferentes coronam corrigere errantes debent: hinc reges appellati sunt quod alios tanquam communes patres regant.
Infula læ. fœ. ge. linfula sic dicta: quia capiti sit infusa.
Vitta tæ fœminini generis la binda a uincio cis: quia crines uincit idest ligat.
Monile lis. n. ge. lo zoielo che si porta al collo a munio is quia collum mulieris munit, uel a moneo es: quia mulierem monet illibatam castitatem seruare.
Iocale lis. n. gen. el zoiello cosi da portar al collo come in altra parte sic dictum quia aspectu sit iucundum.
Limbus bi. m. g. el frixo: a lambo bis qa extremitatem

uestis lambit.olim enim extremitate assuebantur.

Annulus li.m.g.lo anello sic dictus,quia sit paruus cir culus:ab anno:qa tāq̄ annus circūuoluit & i se redit. 32

Iaspis dis.m.g.la pietra preciosa:ab hias quod est uiri de & pinasim gemma quia illa gemma uiridis sit.

Gemma mę fœminini generis la pietra pretiosa:a gum mi:quia lucet tanquam gumma.

Saphirus ri mascu.gene.el saphiro:speciei primitiuæ.

Smeraldus di masculini generis el smeraldo:a smergos græce quod est nitor latine:& est lapis uiridis. herbas & frondes sua uiriditate superans.

Adamas tis m g.lo diamante a dia qd est duo:& amo as.qa duos amātes iter se ꝯnectit:& e spēi primitiuæ.

Rubinus ni masculini generis lo rubino:a rubeo es: quia est lapis pretiosus & rubeus ualde.

Carbo nis.ma.ge. q̄ la pietra pretiosa che se chiama lo carbon sic dictus qa i modū carbonis ardere uideat.

Balassius sii.m.g.el balasso:a balamon græce quod est anxietas latine:quia anxietatem animi tollit.

Margarita tæ la pietra margarita:a conca maris in qua humor receptus durescit in lapidem: qui eodem no mine dicitur margarita.

Margaritum ti neutri generis idem est quod margarita eodem modo dictum sed non est usu frequenti.

Vnio nis masculini generis la pietra margarita ouero la perla:sic dictus quia tantum unus nunq̄ duo in ea dem concha maris reperiuntur.

Pallium lii.n.ge.la uestimenta larga e spaciosa : a palla ueste muliebri longa & sinuosa dictum.

Palla læ.f.g.la uestimenta de la femina longa fin ali pe di:a palim.i.a nobilitate:quia in extremitate sinus: & amplitudo eius hincinde moueatur.

Pelanda dæ.f. ge. la pelanda: a pallo:uel a pello lis qui frigus pellit uel a pellibus q̄bus suffulta esse debet.

Hemitogium gii.n.ge.la giornea, ab hemis qd est di midium: & tego gis:seu tega tegæ: q̃si dimidia toga.
Gornea neæ fœminini generis la giornea : a gero is, quia ad gerendum sit apta.
Toga gæ fœminini generis la gonella ouer la cotta : a tego is quia corpus tegit.
Clamis dis.m.g.lo mantello,nomē a græco sumptum.
Tolus li masculini gene.lo pomello sic dictus, quia sit rotundus ad similitudinem toli qui est lignum rotundum quod olim in summitate templi ponebatur.
Cappa pæ fœminini generis la cappa a capio is, interposita piis,quia corpus capit & tegit.
Diplois dis fœminini generis el zupō, a duplo as quia sit dupla uestis.
Sufultura ræ fœminini generis la fodra:a suffulcio is, quia sub panno fulta sit:idest munita.
Camisia siæ f ge la camixia , a canapo quo premititur camiciæ similia : sicut adhuc apud aliquos olim fiebant ante quam usus lini esset.
Interula læ fœminini generis la camisa, qua interior tunica,uel ab intus,idest iuxta carnem induitur.
Bracha chæ fœminini generis la braga:a brachos græce quod est breue latine:quia breuis sit.
Serabulum li neutri generis la braga , a serro as : quia pudibunda serrat,idest claudit.
Bragale lis neutri generis lo braghero,a brachis quas sustinet dictum.
Lumbar ris neutri generis lo braghero,a lumbis quos cingit dictū,dicitur etiā hoc modo hoc lumbariū rii.
Aluda dæ.f.g.la stringa,ab aludo,quia caligis alligandis hincinde resultans alludit,uel dicitur a luda quasi aluga ab alligo as,quia caligas alligat.
Caliga gæ.f.g.la calza,quasi coliga,quia uinculis colligatur,uel a callis pedū qui ferendo caligas inolescit.

amento, ouer
gnum quia super forma
eo calciamur.
a subtel græce quod est 53
am solam partem olim te
quia calo .i calci pedis
ander dicit subtular ris.
s el scapino siue lo pedalo de
git dictum.
lo zocolo, a calon quod est
quia est pes ligneus.
nini generis la cibra, a suber ris, qui
berma sit.
gen. quoddam genus calciamenti quo
senatores prius utebantur cum clauis
affixis, a crepo as, uel ut quidam dicunt a cre
quod est dubium, quia utriq; pedi aptum est.
o nis masculini generis lo calzaro da bocca che
se liga con le coreze speciei primitiuæ, & est nomen
a græcis sumptum.
Coturnus ni. ma. ge. la scarpa alta rosa laqual usaua li poeti comici. potest etiam sumi per la botina & dicitur a cotornos græce quod est altũ latine qa sit altus.
Ocrea e æ fœminini generis lo stiuallo siue lo sacco ab ob & curus quia crura tota regat.

FINIS.

Venetijs in ædibus Francisci Bindoni, & Maphei Pasini socios. Anno a uirginis partu M. D. XLVII.

